

Akční malba a její aplikace v předškolním vzdělávání

Nikola Miškaříková

Bakalářská práce

2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nikola Miškaříková**
Osobní číslo: **H18780**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Akční malba a její aplikace v předškolním vzdělávání**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se problematiky výtvarné edukace dětí předškolního věku.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na akční malbu v předškolním vzdělávání.
Zpracování souboru aktivit pro děti předškolního věku s využitím akční malby.
Realizace a ověření výtvarných aktivit zaměřených na techniky akční malby v prostředí mateřské školy.
Evaluace souboru aktivit, její závěry a doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Cutcher, A., & Boyd, W. (2018). Preschool Children, Painting and Palimpsest: Collaboration as Pedagogy, Practice and Learning. *International Journal of Art & Design Education*, 37(1), 53-64.
- Hazuková, H. (2011). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.
- Morganová, P. (2009). *Akční umění*. Olomouc: Nakladatelství J. Václ.
- Rochovská, I., & Krupová, D. (2016). *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Praha: Portál.
- Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Konzultant bakalářské práce: **PhDr. Andrea Surá**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **7. října 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlině právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlině, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlině na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlině nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlině .....20.4.2021.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nejdříve zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaležily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předložená bakalářská práce se zabývá aplikací akční malby v předškolním vzdělávání. Autorka v ní opisuje osm různých aktivit akční malby a její využití v mateřské škole. V teoretické části se zabývá dětským výtvarným projevem a explorační tvorbou dítěte, s důrazem na aktérství dětí v mateřské škole. Autorka se dále zabývá využitím principu akční malby ve výtvarných činnostech v mateřské škole. Popisuje techniku akční malby její druhy i v retrospektivních souvislostech. Součástí práce je zpracování souboru aktivit, který byly realizovány ve vybrané mateřské škole. Aktivity byly vyhodnoceny a na tomto základě bylo zpracováno doporučení pro jejich následné využití v praxi.

Klíčová slova: Akční malba, výtvarná činnost, dětský výtvarný projev, aktérství dítěte.

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with the application of action painting in preschool education. It describes eight different activities of action painting and its use in kindergarten. The theoretical part deals with children's artistic expression and exploratory work of a child, with emphasis on the involvement of children in kindergarten. It describes the technique of action painting and its types in retrospective contexts. Part of the work is the processing of a set of activities that were implemented in a selected kindergarten. The activities were evaluated and on this basis, recommendations were prepared for their subsequent use in practice.

Keywords: Action painting, visual art activity, children's artistic expression, children agency.

Poděkování

Mé poděkování patří paní doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD. a paní PhDr. Andree Suré za vedení bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala paní ředitelce i učitelkám, které mi umožnily aplikační část zrealizovat v mateřské škole. Děkuji také dětem, že se zapojovaly do aktivit a bez kterých, by tato práce nemohla vzniknout. Nesmím opomenout poděkovat i mé rodině a přátelům za podporu a pomoc, kterou mi v průběhu studia věnovali.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Než děti začnou mluvit, zpívají. Než začnou psát, malují. Sotva se postaví na nohy, už tancují. Umění je nezbytná součást vyjadřování našeho lidství.“

- Phylcia Rashad

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝTVARNÝ PROJEV DÍTĚTE	12
1.1 VÝVOJ A FUNKCE DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU	13
1.2 ROLE UČITELE PŘI AKČNÍ MALBĚ.....	15
1.3 VÝTVARNÁ HRA JAKO PROSTŘEDEK DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU	17
1.3.1 Pohybový projev a prožitek z tvorby dítěte při výtvarné činnosti	17
1.3.2 Důležitost barvy v dětském výtvarném projevu.....	18
2 AKČNÍ MALBA	20
2.1 TRANSFORMACE AKČNÍ MALBY DO PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	21
2.1.1 Výtvarný experiment	22
2.1.2 Výtvarná hra.....	23
3 AKTÉRSTVÍ DÍTĚTE VE VÝTVARNÉ ČINNOSTI.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
4 SOUBOR AKTIVIT ZAMĚŘENÝCH NA AKČNÍ MALBU V MATEŘSKÉ ŠKOLE	27
4.1 MOTIVACE, SEZNÁMENÍ.....	27
4.2 DRIPPING	28
4.3 „SUCHÝ“ DRIPPING.....	32
4.4 AKČNÍ MALBA POMOCÍ ZAVĚŠENÉ NÁDOBY	35
4.5 SLASH PAINTING POMOCÍ STŘÍKAČEK	38
4.6 AKČNÍ MALBA S AUTY.....	42
4.7 AKČNÍ MALBA POMOCÍ BALÓNKŮ A HERNÍCH ŠIPEK	46
4.8 AKČNÍ MALBA KULIČKAMI.....	50
4.9 SLASH PAINTING.....	54

5	EVALUACE SOUBORU VÝTVARNÝCH AKTIVIT	58
5.4	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ	71
	SEZNAM TABULEK	72
	SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

Výtvarná tvorba nás provází životem na každém kroku, ať už jde o umělecká díla, architektonické počiny či jenom jednoduché dětské kresby. Je to součást života nás všech, která se utváří a formuje již v ranném věku. Výtvarná tvorba se prolínala i mým životem od útlého dětství až doposud. Proto mne téma akční malby v mateřské škole velmi zaujalo.

Tato bakalářská práce se věnuje akční malbě a její aplikaci v předškolním vzdělávání. Práce se dělí na dvě poloviny. První polovina práce má teoretický charakter, druhá se věnuje aplikaci aktivit akční malby do předškolního vzdělávání. Teoretická část se zabývá dětským výtvarným projevem, akční malbě a aktérstvím dítěte předškolního věku. Cílem této části bakalářské práce je sumarizovat poznatky o dětském výtvarném projevu s důrazem na aktérství dětí v mateřské škole. Druhý cíl je sumarizovat poznatky o využití principu akční malby ve výtvarných činnostech v mateřské škole.

V závislosti na těchto poznatcích bylo cílem praktické části sestavit soubor výtvarných aktivit zaměřených na akční malbu v prostředí mateřské školy. Tuto sadu aktivit následně realizovat ve vybrané mateřské škole a poté provést evaluaci. Následně po evaluaci se v této části práce nachází i doporučení pro praxi.

Teoretická část je rozvržena do tří kapitol, které spolu souvisí. První kapitola je zaměřena na dětský výtvarný projev, jeho vývoj a funkce, role učitele a také na výtvarnou hru jako prostředek výtvarného projevu dítěte. Druhá kapitola se zabývá akční malbou, její historií a také technikami, které se s ní spojují. Dále se zde propojuje akční malba a předškolní vzdělávání, na kterou navazuje explorační tvorba dětí v mateřské škole. Třetí kapitola pojednává o aktérství dítěte při výtvarných činnostech, konkrétně při akční malbě.

Praktická část obsahuje osm aktivit, které jsou zaměřeny na akční malbu. Tyto aktivity jsou navrženy konkrétně pro děti předškolního věku a jsou také přizpůsobeny jejich vývojovým zvláštnostem. Celý soubor aktivit byl realizován v mateřské škole a v návaznosti na to byl evaluován. Poté bylo zpracováno doporučení pro praxi v mateřské škole, ve kterém jsou popsány postupy a doporučení, jak tyto aktivity realizovat, čeho se vyvarovat a co naopak neopomenout při aplikaci činností do předškolního vzdělávání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝTVARNÝ PROJEV DÍTĚTE

Tato práce se věnuje výtvarným činnostem v mateřské škole, a proto je velmi důležité na začátek zařadit kapitolu o dětském výtvarném projevu. Pro plánování výtvarných činností a nejen jich, je podstatné znát vývojové zvláštnosti dětí.

Výtvarná výchova podle Hazukové (2011) je integrovaný prostor, ve kterém se mohou tvořit příhodné předpoklady pro vzájemné objevování a prohlubování obecných i výtvarných dispozic dítěte.

Samotný výtvarný projev se velmi často spojuje s pojmy zážitků, prožitků a poznatků. Proto, aby se správně utvářely duševní a tělesné způsobilosti člověka, hraje tvůrčí aktivita nezastupitelnou roli. Ve výtvarné činnosti se spojují všechny hmotné, nehmotné, sensorické, vnitřní a vnější obrazy světa (Grygar, 2006).

Proto by dětská forma výtvarného projevu neměla být omezována na různé vzory, které dospělý chápe jako esteticky pěkné. Jak zmiňuje Svobodová (1998), dětská tvorba není vždy atraktivní z pohledu dospělého. Je to určitý náhled dítěte na realitu, kterou kolem sebe vnímá. Správně vedená výtvarná činnost dítě rozvíjí v oblastech vnímání a citového prožívání skutečnosti. Je prostředkem k hlubšímu poznávání okolního světa. Dětem předškolního věku je velmi vhodné nabídnout pestrou škálu výtvarných pomůcek a prostředků (materiálů), které ho povedou k poznání, že se mohou projevit a tím pádem i reflektovat svoje pocity, emoce, zážitky i touhy. Takovou spontánní energii je vhodné využít pro jeho rozvoj v různých oblastech. Učitel dítě směřuje a připravuje příznivou celkovou atmosféru pro tvoření a jeho další vývoj.

Dětský výtvarný projev se dá srovnat s organickou strukturou světa. Často v jejich kresbách zobrazují různé skutečnosti i události ze života, které při náhledu připomínají různé mikroorganismy nebo siluety těl rostlin a zvířat. Dítě se také vyjadřuje pomocí svých pocitů a vkládá do výtvarů určitou část svojí psychiky. Pro takové vnímání je zaveden výraz – synkretické vnímání. Znamená to vnímání propojeně všemi dostupnými smysly. Můžeme to sledovat například, když dítě začne spontánně reagovat tancem na hudební podnět, když se něčeho dotkne, vyvolá to v něm vizuální představu o objektu. V návaznosti na tyto fakta je vhodné integrovat v předškolní výuce více podnětů pro dětský rozvoj (Stadlerová, 2011).

Dětský výtvarný projev může být také symbolickým obrazem dítěte, jeho osobnosti, jeho úrovně vývoje nebo také sociálního prostředí, ze kterého pochází. Skrze výtvarný projev jsou psychologové schopni diagnostiky dítěte, kdy musí pohlížet na komplexní osobnost dítěte. Diagnózu může určit pouze psycholog, který je obeznámen se všemi podstatnými informacemi o dítěti. „*Jediná kresba nemůže odhalit všechno. Bylo by velkou chybou vyvozovat ukvapené závěry z jediného obrázku dítěte, které neznáme. Interpretaci obrázku musí provést odborník, protože tato práce vyžaduje nejen intuici a citlivost, ale i široké odborné znalost*“ (Davido, 2008, s. 16).

I přes to si myslím, že i pedagog by měl ovládat základy diagnostiky dětské kresby. Tím zjistí informace i o dítěti, které samo nemusí být ochotno sdělovat a může si udělat stručný obraz o jeho povaze. To mu poté slouží k lepší práci s ním a ke zkvalitnění cest k jeho plnohodnotnému rozvoji. Jako příklad, který můžeme u dětí pozorovat, uvádím názor Stehlíkové Babyrádové (2014), kdy zmiňuje, co se v dítěti může odehrávat, pokud odmítá kreslit. „*Pokud dítě odmítá kreslit, může to být také výraz frustrace z nedostatečné nabídky citu a lásky ze strany rodiny nebo i instituce, v níž je dítě vychovááno. Naopak bohatý dětský výtvarný projev se stává důkazem dobré adaptace dítěte na vztahy a prostředí*“ (Stehlíková Babyrádová, 2014, s. 28).

Podle stejné autorky je dětský výtvarný projev nástrojem, skrze který se dítě utvrzuje ve vnímání sebe sama a také je dokáže skrze něj prosazovat vzhledem k jeho okolnímu světu.

Pro děti má jejich vlastní výtvarný výtvor veliký význam. Své dílo může považovat za jeho součást, součást dítěte samotného, jakožto lidské bytosti. Někdy může znázorňovat sebepochopení dítěte samotného nebo jeho vztah k ostatním. Může taky reflektovat, co se nového naučil nebo jednoduše jenom vyjádřit radost z tvorby (Twigg & Garvis, 2010).

Ve shrnutí této kapitoly můžeme říci, že dětský výtvarný projev hraje podstatnou roli ve vývoji dítěte i v životě dítěte předškolního věku. Svým výtvozem dává okolí možnost nahlédnout do svého nitra. Poté už záleží na posuzovateli díla, jaký zaujme postoj k jeho vyhodnocení. Vyhodnocení může probíhat různými způsoby, avšak nejlepší z nich je diskuze nad výtvozem s jeho autorem.

1.1 Vývoj a funkce dětského výtvarného projevu

V dětském výtvarném projevu lze rozlišit, v jakém vývojovém stádiu se dítě nachází. Každé dítě je individuální bytost, která se rozvíjí různě rychle. Proto by učitel měl identifikovat

úroveň dítěte a na základě toho volit činnosti pro něj vhodné. V akční malbě je také důležité rozlišovat na jaké motorické úrovni dítě je, a to ze stejného důvodu, aby učitel zařadil takovou činnost, kterou dítě zvládne.

Dělení dětského výtvarného projevu, podle věku dítěte, slouží především učitelům pro lepší orientaci, v jaké fázi se dané dítě nachází, a podle toho mu mohou předložit vhodné podněty pro jeho rozvoj v daném období. U každého z nich je více či méně rozdílná úroveň vnímání a jeho následná úroveň výtvarného vyjadřování (Stadlerová, 2011).

Dítě ve třech letech relativně trefně zvládne zachytit prostřednictvím určitého vyobrazení hlubší smysl kresby, která na první pohled působí jednoduchým dojmem. Dítě svým obrazem dokáže říct více skutečností a pocitů než dospělí. Děti mezi čtvrtým a šestým rokem by už měly zvládat motoriku potřebnou k výtvarným činnostem. To je např. stříhání, skládání, lepení a podobně. V tomto věku stále dominuje fantazijní složka vnímání, která je v pozdějších letech školní docházky potlačována. Dítě poznává svět a svoje poznatky ještě nemá nijak systematicky utříděné. Jeho poznávání je velmi ovlivněno emocemi, které vedou dítě k zapojení fantazie při výtvarném projevu i v jiných oblastech (Stehlíková Babyrádová, 2014).

Výtvarný projev dítěte má několik funkcí, kterými se děti všestranně rozvíjí. Proto je výtvarná činnost dětí důležitá. Podle autorky Stehlíkové Babyrádové (2014) je to osm funkcí, které se dělí podle určitých znaků. Jsou to:

- Rozvoj řeči a s ní spojená socializace dítěte.
- Rozvoj grafických schopností.
- Funkce diagnostická – kterou využívají především učitelé pro stanovení daného kritéria hodnocení.
- Upevňování vlastního já, sebeprosazení se vůči okolí.
- Funkce seberegulativní – uvědomění si a přijetí určitého řádu, tvorba volných návyků (volba jednání a projevu).
- Rozvoj imaginace, empatie, schopnost se vžít do role.
- Rozvoj schopnosti reagovat v daných situacích.

- Postupné členění představivosti – prvotní vjemy a následné představy mají stejnou povahu. Později, když s dítětem mluvíme o kresbě, začíná detailněji přemýšlet o představách a s tím si souběžně rozvíjí i myšlení.

Všechny výše zmíněné funkce, které zastává dětský výtvarný projev jsou neodmyslitelně spojeny s výchovou a vzděláním v mateřské škole. Všechny, kromě funkce diagnostické se týkají rozvoje dítěte a jsou ukotveny v Rámcovém vzdělávacím programu (2018), kde jsou popsány jako klíčové kompetence a jsou obsahem i vzdělávacích cílů. Výtvarné činnosti jsou proto velmi podstatnou částí systematického rozvoje dítěte, které u něj postupně dlouhodobě probíhá a vyvíjí se až do dospělosti.

1.2 Role učitele při akční malbě

Učitel při akční malbě by měl obzvlášť dbát na bezpečnost dětí. Často se tvoří velkoformátové malby, které vyžadují pohyb. Také si myslím, že je vhodné při takové aktivitě děti dělit do skupin, aby mezi sebou komunikovaly a byly aktivní. A právě proto musíme dávat pozor, protože jsou děti ve skupině často blízko sebe, a tak se mohou poranit o nástroje, které se k malbě používají. Na tvorbu akční malby jsem i já využila netradiční nástroje, které mohou být pro děti nebezpečné (šipky s ostrými hroty, injekční stříkačky – bez jehel).

Dále lze u takové malby předpokládat, že se děti ušpiní od barvy. Aktivity s akční malbou je vhodné ohlásit i rodičům dopředu, aby dětem mohly poskytnout starší oblečení, vhodné na tyto činnosti (starší velké tričko, zástěra, ...). Tímto se dá předejít případným nedorozuměním ze strany rodičů.

Hlavní podmínkou správné práce učitele a jeho přístupu k dětem je respektování jejich individuálního bytí a rysů osobnosti. Učitel by neměl předstírat zájem o děti, o jejich dění ve světě. Měl by s dětmi pracovat s úctou. Základem pedagogického přístupu ve výtvarné výchově je znát a vnímat dítě jako osobnost a orientovat se v jeho fyzických (motorických) a psychických zvláštěnostech vývoje. Tím pádem se mu zjeví svět dětského výtvarného vyjadřování, bude schopen pochopit neobyčejný pohled na příběhy a příhody života, tak jak je dítě vnímá (Stehlíková Babyrádová, 2014).

Dítě k předávání takových informací používá odlišný vyjadřovací postup než dospělí, protože vidí dění kolem sebe z jiného zorného úhlu. Dospělý, nezasevěný do těchto faktů není zcela schopen porozumět těmto odlišnostem může dětskou práci bagatelizovat nebo

dokonce hanit. Právě proto správně pedagog pozoruje progres dětí jednotlivě a upravuje podmínky, ve kterých výtvarná činnost probíhá, dále pokud není více v problematice ukotven, sám si vyhledá možnosti dalšího sebevzdělávání se (Vondrová, 2005).

Komunikace dítěte a učitele při a po tvorbě díla, umožňují dítěti i učiteli nahlédnout na svět jiným pohledem. Postupem času je taková komunikace velmi důležitá, protože jak v dítěti, tak v pedagogovi probouzí působivé zážitky a poznatky, které by se jinak nedozvěděli. To, jak dítě o uměleckém díle komunikuje, utváří jeho osobnost a také je součástí formování vyjadřování dítěte (Šobánková, 2006).

Učitel, který chce provázet dítě světem výtvarné výchovy a činností v ní, musí ho vést dvěma směry. První směr je takový, aby dítě neomezoval, ale podporoval v tvorbě skrze jeho vlastní osobnost. Jak uvádí Stehlíková Babayrádová (2014), dítě v předškolním věku je schopno ztvárnit pomocí vrozené představivosti a fantazie univerzum (kosmický řád – dítě znázorňuje „duši světa“). Je to takový projev, který dospělí obdivují a intuitivně pociťují, že dětská kresba v sobě nese odkaz jeho pohledu na svět, ve kterém má své místo tajemství světa, které ani dítě nedokáže popsat. Na druhou stranu, učitel dítě směřuje určitým směrem k tvorbě pomocí symbolů, které má naše kultura (kultura, ve které se dítě nachází) zaužívané. Tento přístup by ale v žádném případě neměl převažovat, aby se dítě nebálo používat svoji vnitřní spontaneitu při tvorbě.

Přístup učitele při výtvarné výchově ovlivňuje kvalitu výtvarných činností. Existují dva druhy přístupů, které mohou učitelé při výtvarné výchově použít. První z nich je učitel, který zastává funkci organizační, koordinační a je zaměřen spíše na produkt činnosti samotné. Druhý typ je učitel, který děti vede k poznávání skrze experimentování nebo výtvarnou hru. Je to učitel facilitátor, který provádí děti činností a nelpí na výsledku. Pro činnosti akční malby je rozhodně lépe vyhovující učitel druhý, ten, který děti pobádá k experimentování a nechává jim určitou volnost ve výtvarném projevu (McClure, Tarr, Thompson & Eckhoff, 2017).

Přístup učitele ve výtvarné výchově by měl být takový, aby se dítě necítilo opovrhováno, hodnocení jeho výtvarného projevu by mělo být v závislosti na diskusi s daným dítětem. Učitel by měl přihlídnout i na osobnostní zvláštnosti dítěte a na jeho aktuální psychický a fyzický stav.

1.3 Výtvarná hra jako prostředek dětského výtvarného projevu

Hra obecně je podstatným znakem předškolního věku a neodmyslitelně patří k dětství. Děti jí tráví nejvíce času a tím pádem je pro ně jednou z činností, která se podepisuje na formování osobnosti dítěte. Podle Hazukové (2005) se dítě skrze hru rozvíjí také v oblasti tvořivosti, jelikož v každé hře lze najít nějaký tvořivý prvek, který dítě muselo vytvořit. Tvořivost děti využívají v různých životních situacích a je také stěžejním pilířem pro řešení problémů, které před dítětem vyvstanou. Tvořivost poté samozřejmě využívají ve výtvarných činnostech, ať už vedených učitelem, či iniciovaných samotným dítětem.

Vhodnou formou pro realizaci výtvarné činnosti v mateřské škole je hra. Jakmile si dítě začne uvědomovat své okolí (to bývá před prvním rokem života), zkouší navazovat kontakt s okolím světem. Neverbálně dává najevo, že sleduje a vnímá, co se kolem něho děje a snaží se to napodobit, zopakovat. Důležitým aspektem hry je interakce s okolím. Jak uvádí Stehlíková Babyrádová (2014), ve výtvarné hře nerozdělujeme děti podle toho, kdo vyhrál a kdo prohrál, to v tomto způsobu vůbec není možné. Podstatou hry je, že děti do ní vstupují i z ní vystupují dobrovolně, účastní se děje v ní a skrze dětskou fantazii a představivost se dostávají do různých prostředí, které nejsou v naší realitě možné. Při výtvarné hře dítě zapojuje v plné míře svoji spontaneitu. Ta se projevuje bezděčnou a neiniciovanou hrou bez intervence dospělé osoby.

Výtvarná hra se odlišuje od ostatních typů her tím, že se děti nemusí snažit vyvinout největší úsilí s cílem poměřit své kvality s ostatními, cílem výtvarné hry není výhra, jak uvádí Stehlíková Babyrádová (2014). Výtvarná hra je oproti jiným hrám soustředěnější. Dítě soustředí pozornost na ztvárnění různých situací, které postupem času mohou měnit svůj význam. Na papíře se může odehrávat „divadlo“, kdy ono samo určuje, co se stane. Při takové tvorbě si pohyb ruky spojuje se svojí představou o kresbě/čáranici. Stadlerová (2011) dodává, že daná věc může každou chvíli v očích dítěte představovat něco jiného (nejprve sdělí, že namalovalo strom, poté dům a následně tuto kresbu představuje jako děj odehrávající se předešlý den, kdy sbírali na zahradě jablka).

1.3.1 Pohybový projev a prožitek z tvorby dítěte při výtvarné činnosti

V minulosti se ve výtvarné výchově kladl důraz především na to, jakým způsobem se děti naučí techniky a pracovní postupy, skrze které vytvářely esteticky krásné výtvary. Dnes už to tak není. Především se klade důraz na to, jaký prožitek z tvorby si dítě odnáší. Tento

prožitek, jak uvádí Bečvářová (2015), je cestou dítěte k poznávání a zpřesňování poznatků o okolním světě, naturálních a biologických systémech i o lidské společnosti a o technických vymoženostech, které lidstvo vyvinulo.

Samotný počátek dětské výtvarné tvorby hluboce souvisí se zájmem dítěte o pohyb. Dítě při tvorbě ovládá různé svalové skupiny jako jsou svaly prstů, ruky a paže. Zapojuje je instinktivně, protože chce být součástí výtvarné hry. Ta dítěti přináší uspokojení. Mezi takovou hru může patřit i otiskování dlaní, práce s hlinou nebo hraní si v písku. První, co dítě uchvátí při tvoření je tvorba stopy jakýmkoliv způsobem. Dítě sleduje vlastní tvorbu stop a otisků, zkouší, jak různé mohou být. Samotná hra s těmito zvláštnostmi tvorby dítě uchvacuje a tím pádem má tendenci začít spontánně tvořit. Dítě prožívá radost z tvorby a konečný výsledek tím pádem není tak důležitý (Stadlerová, 2011).

Konkrétně akční malba je známá tím, že se při ní velmi často používají velké formáty papíru. Jak víme, dítě se po celou dobu docházky do mateřské školy motoricky rozvíjí. Při zvolení právě velkého formátu má dítě možnost správně rozvíjet koordinaci svalů a kloubů, a to zejména svalů a kloubů v oblasti paží. Ty se rozvíjí od největšího kloubu po nejmenší, to znamená od ramena, lokte, zápěstí až po konečky prstů. Právě na velkých formátech si dítě tyto svaly a klouby procvičuje a tím se postupně vyvíjí i jeho správný návyk k pozdějšímu psaní. Mimo jiné je pro tento rozvoj vhodná také velká tabule, na kterou dítě kreslí, kresba křídou na podlahu nebo na velké malířské plátno.

1.3.2 Důležitost barvy v dětském výtvarném projevu

Akční malba je technika, při které hraje barva velmi významnou roli. Podstatná je jak její hustota a sytost, ale taky odstín. Každé dítě je jedinečné a každé může dávat také přednost různým odstínům barev.

Pro dítě je při práci s barvou zajímavá její kontrastnost s podkladem. Dítě při ní rádo využívá různých výtvarných prostředků a metod, jaké jsou mu nabízeny, nebo si je samo vymyslí. Láká ho přitažlivost výrazných barev a možnosti jejího míchání a zapíjení. Každé dítě, jakožto individuální osobnost, může preferovat odlišné barvy než jiní lidé (Stadlerová, 2011).

Podle Davido (2008), děti využívají své vlastní nevědomí k volbě barev, nebo barvy vybírají podle toho, jak předměty vypadají ve skutečnosti. V akční malbě nejde zvolit nejvhodnější barvy podle skutečnosti, protože se jí skutečnost nevyjadřuje. Můžeme však u dětí

pozorovat, jejich práci a volbu barev. Pokud dítěti dáme absolutní volnost ve výběru barvy, můžeme se o něm dozvědět i něco více z pohledu jeho duševní stránky. Analýza volby barev se používá také v diagnostice dítěte. Každá barva totiž může vyjadřovat určitou emoci, rozpoložení dítěte a podle toho můžeme odhadnout, jak se cítí a poté s ním individuálně pracovat. Vždy také ale musíme přihlídnout na věk dítěte i na celkovou situaci, ve které se výběr barev odehrává. Musíme se ujistit, zda je dítě zdravé (dobře vidí – barvoslepost), a taky zda má na výběr ze všech různých barev.

2 AKČNÍ MALBA

Akční malba je impulzivní styl abstraktní gestické malby, během které je barva energeticky stříkána, kapána nebo nalévána na plátno, které bývá obvykle umístěné na podlaze. Umělci nepoužívají malé štětce, kterými malují po plátně. Používají velké štětce, kterými rozmachem umisťují barvu na připravený podklad, a právě tento pohyb, toto gesto, není prováděno jenom rukou, ale celou paží nebo i celým tělem. Tah, který lze na plátně pozorovat znázorňuje pohyb umělce, sílu, kterou vynaložil a kolik barvy použil. Akční malba se stala synonymem pro gestickou malbu. Nejslavnější interpret akční malby byl americký malíř Jackson Pollock (1912-1956). To, jak malíř fyzicky působí na plátno je ilustrováno ve filmu Hanse Namutha z roku 1951 a fotografiích Pollockovy tvorby. Vidíme Pollocka, jak se pohybuje po okrajích svého plátna – někdy do něj dokonce vkročí – namáčí nástroje do plechovky s barvou, směřuje štětcem k plátnu, natahuje paže a švihnutím barvy ze štětce tvoří dílo. Pollockovy odkapávané čáry barev, švihy a kaluže barvy zvou diváka, aby přemýšlel o akcích (pohybu), které Pollock vynaložil k provedení obrazu. Způsob, jakým byly kapkové obrazy vytvořeny, je neoddělitelný od jejich vzhledu (Ferey, 2018).

Akční malba, jakožto součást abstraktního expresionismu, se tvořila v Americe, kdy vlivem druhé světové války se museli někteří malíři přesunout z Evropy do Ameriky. Tím, jak se evropští a američtí malíři inspirovali sebou navzájem, tvořili základy pro americký abstraktní expresionismus, ze kterého vychází akční malba, v čele s Jacksonem Pollockem. Jeho tvorba se vyznačuje spojením exprese a kreativity, kdy dílo je odrazem jeho tvůrčích sil, přičemž se pokládá stejná hodnota procesu tvorby, jako samotnému hotovému obrazu.

Akční malba vyniká především způsobem, jakým malíř manipuluje s materiály a tím, jak je nanáší na podklad. Právě tato manipulace dává obrazu vzhled, jaký má. Pohyb malíře štětcem nemusí být přímo na plátně viditelný, ale lze z něj vyčíst, jak umělec nad dílem stál a kapal, stříkal a doslova házel barvu. Postoj malíře často určuje směr linutí barvy na plátně. Na takovém obraze je typické to, že když se na něj díváte, až je hotový, často nepoznáte, jaký postup, byl zrovna použit. Rekonstruování pořadí operací, jak šly za sebou je často nemožné (Hellstein, 2014).

Akční malba je součástí akčního umění. Jak uvádí Morganová (2009), často byla součástí happeningů, kdy se lidé chodili dívat na „představení“. Sledovali umělce v akci, a samotným uměním tak byla nejenom malba, která vznikla, ale i pohyb, gesta, které malíř vynaložil, když obraz vznikal. Například malíř Georges Mathieu maloval na veřejnosti, při čemž byl

oblečen do kimona. Lidé sledovaly samotnou tvorbu díla. Tento malíř také často tvořil svá díla v divadle, kde plátno umísťoval svisle tak, aby na něj bylo dobře vidět z publika. Barvu aplikoval pomocí různých nástrojů, ale nejčastěji barvu vrhal na plátno s rozběhem.

Techniky akční malby jsou dvě, a z nich se dá vycházet při konstrukci aktivit pro děti. Obě techniky zmiňuje Bečvářová (2015) ve své knize Výtvarná dramatika v pedagogické praxi. První z technik je Dripping. Dripping je technika nalévání barvy na podklad, který se nachází ve vodorovné poloze. Při něm se barva nalévá přímo z nádoby, ve které se barva nachází, nebo se dává přímo z tuby na podklad. Nepoužívají se při něm žádné jiné nástroje. Stopa na podkladu vzniká především pohybem malíře. Tvar stopy určuje, z jaké výšky je barva nalévána a také hustota/ konzistence používané barvy.

Druhá z technik akční malby se nazývá slash painting, někdy nazývána také jako washing, při kterém se pro vytvoření stopy na podkladu používají různé nástroje (štetce, dřívka, špachtle nebo nože). Roli hraje také hustota barvy a síla, která je vynaložena při nanášení barvy na podklad. Typickým znakem je švih, při kterém se barva uvolní z nástroje a přilne k podkladu. Čím větší síla je vynaložena, tím větší vznikne stopa na papíře (plátnu).

2.1 Transformace akční malby do předškolního vzdělávání

Akční malba je velmi variabilní výtvarná technika, která není náročná na vyjadřování konkrétních útvarů obrazů nebo postav. Proto je velmi vhodná i do mateřských škol. Děti lehce pochopí, co mají dělat a zvládnou také tvorbu díla. Důležitý je u akční malby především prožitek z tvorby, který děti při práci neskrývají. Součástí akční malby je také experimentování, které při ní probíhá. Můžeme říci, že je to jistá forma bádání, při kterém děti objevují nové poznatky, pozorují, co se děje s barvou, když se smíchá, nebo když se nanese na podklad různými prostředky. Když děti manipulují s nástroji při tvorbě, také probíhá proces bádání. Samotné bádání, je podle Wiegerové (2020), nepřetržitý proces zkoumání, pozorování a analýzy. Ačkoliv se pojem bádání vztahuje primárně k přírodním vědám, dá se využít při celé škále činností, například i v akční malbě.

Při bádání je dítě aktivní (manipuluje s předměty), zapojuje se do činnosti a přemýšlí nad ní. Tato aktivita jedince, při které je dítě aktivní i kognitivně rozvíjí jeho schopnost vnímání, uvažování učení se a v neposlední řadě hledání odpovědí na dané problémy. Ve výtvarné výchově se dává prostor takovým činnostem především ve výtvarném experimentu či výtvarné hře. V duchu konstruktivismu vedeme děti k samostatnému odhalování

skutečností, jevů a souvislostí. Učitel při takové činnosti zaujímá místo facilitátora a dítěti do aktivity nezasahuje, pokud to není zcela nutné. Dětem v mateřské škole bychom měli dát prostor pro jejich aktivitu, aby se mohly všestranně rozvíjet.

„Výtvarné zkoumání (explorace, experimentace) vede k získání poznatků, zkušeností a dovedností v zacházení s výtvarnými prostředky a s jejich symboličností. Je pokusným hledáním řešení určitých výtvarných problémů“ (Slavíková, Hazuková & Slavík, 2010, s. 184).

Při badatelsky orientovaném vyučování v předškolním vzdělávání předpokládáme aktivitu dětí především v oblasti empirické, která se zakládá na přímé zkušenosti dítěte. Dítě manipuluje s předměty a tím získává povědomí o předmětu a zároveň řeší daný problém. Starší děti jsou poté schopny problémy řešit teoreticky, tedy nemusí s předměty manipulovat. Oba přístupy však vyžadují kreativitu a přemýšlení o daném jevu (Dostál, 2015).

Jednou z podstatných vlastností dětí je touha objevovat a zkoumat nové věci. Tím se také vyvíjí jejich osobnost i jejich znalosti v daných tématech. Výtvarná výchova nabízí velkou spoustu podnětů, které mají děti možnost prozkoumávat. Ať už je to míchání barev za určitých podmínek, nebo způsob nanášení barvy na podklad. Akční malba se přímo nabízí k procesům zkoumání a experimentování ve výtvarné výchově.

Podle Hazukové (2011) se explorační tvorba dá nazvat také jako tvorba „objevovací“ nebo „zkoumající“. Je to taková činnost dětí, při které se děti dozví nové poznatky o výtvarných prostředcích. To, co zjistí, při zacházení s těmito prostředky dokážou využít později při řešení náročnějších výtvarných úkonů. Samotná explorační tvorba může mít podobu buď výtvarného experimentu (pokusu), nebo výtvarné hry. Podstatná je následná reflexe, vyhodnocení činnosti.

2.1.1 Výtvarný experiment

Výtvarný experiment je experiment, při kterém děti získávají zkušenosti skrze „zkoumání“ nových jevů nebo skutečností. Podle Hazukové (2011) je to takový experiment, který je převážně zaměřen na poznávací procesy. V experimentu je podstatné vyslovit hypotézu, otázku nebo nedokončenou větu, kterou se dítě zabývá. Může ji předložit učitel, nebo v lepším případě samo dítě. Poté dítě pracuje se svou vnitřní motivací, chce si zjistit danou věc, kterou potřebuje samo vědět. Takových otázek může být i více v průběhu celé aktivity.

Výtvarný experiment se nese v duchu konstruktivismu a zahrnuje v sobě prvky badatelsky orientované výuky. Ta se především využívá v přírodovědném vzdělávání, ale dle mého názoru je vhodná i k činnostem výtvarné výchovy. Děti ve výtvarném experimentu pozorují a zkoumají např. prolínání barev a dále si prakticky zkouší různé druhy výtvarných technik. Při nich řeší problémy, a ověřují stanovené hypotézy (v mateřské škole velmi jednoduché) skrze různé postupy a manipulaci s předměty, které jsou dětem nabízeny.

2.1.2 Výtvarná hra

„Hra je v životě dítěte hlavní činností, což znamená, že právě jejím prostřednictvím se nejplněji a nejpevněji rozvíjejí první vztahy a svazky utvářející se jednoty osobnosti dítěte“ (Opravilová & Gebhartová, 2011, s. 85).

Při výtvarné hře se klade důraz na samotný průběh hry, ne na to, co skrze ni vznikne. Jak píše Hazuková (2011), výtvarná hra je cílem sama o sobě, její cíl je v ní samotné. Výtvarná hra se odlišuje od ostatních typů her tím, že se děti nemusí snažit vyvinout největší úsilí s cílem poměřit své kvality s ostatními, cílem výtvarné hry není výhra.

Výtvarná hra ve třídách mateřských škol není, jak by se mohlo zdát, zcela spontánní činnost. Učitelé takovou hru navozují, ale při správné motivaci lze děti zaujmout natolik, že se ke skutečné spontaneitě bude přibližovat (Slavíková, Hazuková & Slavík, 2010).

Ve výtvarné hře figuruje také prožitek z tvorby, a to se projevuje především tím, že nám při výtvarné hře nejde o finální výsledek, umělecké dílo, ale jde o to, co děti prožívají právě ve hře samotné. Taková výtvarná hra má motivační funkci pro dítě, kdy se samo chce stát součástí takové aktivity. Při výtvarné hře si dítě osvojuje i psychomotorické dovednosti, které se rozvíjí i při jiných hrách různého charakteru. Podle Zimmer (2012) se dítě učí vnímat samo sebe jako aktivního účastníka děje, dále si podle sebe organizovat děj a přizpůsobit jemu své vlastní chování, být ve hře zodpovědný vůči vlastním rozhodnutí a učit se správně reagovat a regulovat své chování v závislosti na úspěchu či neúspěchu ve hře.

3 AKTÉRSTVÍ DÍTĚTE VE VÝTVARNÉ ČINNOSTI

Dítě v předškolním věku se rozvíjí ve vícero oblastech, které je potřeba pomocí činností v mateřské škole podporovat. Jsou to oblasti tělesného, emočního, sociálního, kognitivního a motorického vývoje. Při poznávání dítě využije všechny své smysly, proto je důležité je při činnostech správně stimulovat. Dítě v předškolním věku je od přírody zvědavé a samo vyhledává možnosti, jak se dozvědět nebo naučit něco nového. Dítě se nejlépe učí, když má k tomu vlastní motivaci, a ta může být právě jeho zvědavost. Ve výtvarné výchově děti mohou objevovat různé spojitosti, které souvisí i s okolním světem. Výtvarné aktivity jsou vhodné pro zkoumání různých jevů, situací nebo jenom pro samotné použití různých neobvyklých nástrojů k tvorbě.

Aktérství dítěte spočívá v tom, že je schopno si naplánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat svoji vlastní aktivitu. I ve výtvarné výchově bychom měli dát dětem prostor pro jejich iniciativu při tvorbě. Děti se do činnosti zapojují fyzicky i mentálně. Přemýšlí nad ní, plánují, co jak udělají a následně se to snaží provést. Při nezdaru děti zkouší jiné alternativy řešení úkolů, dokud se nedostanou k cíli. Aktérství jako činnost dítěte, ovlivňující učení, je ze sociologického hlediska vnímána jako aktivita, díky které dítě ovlivňuje své jednání za účelem dosažení svých stanovených cílů. Více o aktérství, jako klíčové aktivitě jedince uvádí Bandura (2001). Tvrdí, že aktérství umožňuje lidem hrát roli ve svém vlastním seberozvoji a adaptaci na různá úskalí života a lze ho použít k dosažení různých výsledků, které nejsou brány jako charakteristické znaky, nýbrž jako důsledky tohoto pojmu.

Dítě se skrze výtvarné činnosti s řešením výtvarných problémů učí, jak používat různé materiály, jak pracovat s barvami a jaké postupy zvolit v závislosti na různých proměnných, se kterými pracují. Děti při takových činnostech postupují spontánně a pomocí přirozené dětské kreativity řeší problém. Zde je důležité, aby učitel nezasahoval do procesu v tom smyslu, aby děti usměrňoval ve výběru pomůcek, barev a podobně. Takové omezování může poškodit právě kreativitu a spontánnost dítěte. Pokud jsou děti samy aktéry výtvarné činnosti a nikdo je neomezuje a neusměrňuje (samozřejmě v mezích bezpečnosti je to výjimka), děti přicházejí s vlastními nápady, které jsou jedinečné, inovativní, kreativní a vytvářejí východisko z výtvarného problému (Sempurano, 2017).

Učitel děti motivuje k řešení určitých výtvarných problémů, k nim pokládá otázky, na které děti hledají odpověď. „*Výtvarné problémy lze charakterizovat jako učební látku, s níž se žák*

setkává ve spojení s námětem a pozvolna ji ukotvuje mezi své četné zkušenosti“ (Rosselová 2004, s. 17).

Dětské aktérství ve výtvarné činnosti se dá velmi dobře spojit s experimentem, který jsem popsala výše. V rámci aktivity dětí předpokládáme, že budou vytvářet vlastní předpoklady, které souvisí s danou výtvarnou aktivitou. Samozřejmě, že děti je nevyloví nahlas, pokud se jich na ně nezeptáme. Proto je vhodné dětem pokládat otázky. Např. „Co si myslíte, že udělá barva, když ji nalejeme z výšky na podklad?“, nebo „Jak bys rozpochoval kuličky bez toho, by ses jich dotknul?“. Dítě proto nad činností bude více přemýšlet a tím si poté lépe zapamatuje výsledek činnosti a dokáže ho aplikovat i do činností běžného dne.

S vysloveným předpokladem souvisí také volba vlastních postupů při realizaci činnosti. Dítě zkoumá, pozoruje a objevuje souvislosti také tím, že si je samo vyzkouší. Proto bychom měli dětem nechat volné pole působnosti pro výběr vlastních postupů. Laicky řečeno, děti si na daný problém přijdou samy. Po aktivitě by měla následovat reflexe, respektive reflektivní dialog, při kterém si děti navzájem sdělí, jaké při tvorbě měly pocity, co je nejvíce zaujalo, jestli jim šla tvorba dobře nebo s ní měly nějaké problémy a pokud ano, tak jak by aktivitu „vylepšily“, kdyby byla zařazena i někdy jindy. Jak uvádí Slavíková, Hazuková & Slavík, (2010), za reflektivní dialog se považuje komunikace mezi dětmi i učitelem, kdy probírají estetickou a uměleckou stránku zážitku z tvorby a také hovoří o psychických a sociálních souvislostech.

Děti jsou přirozeně zvědavé, proto bychom tuto jejich schopnost měly rozvíjet. Existuje spousta možností, jak děti podpořit ve zkoumání a bádání a explorační tvorba je jeden z nich. Určitě bych doporučila, takové činnosti zařazovat mezi běžné aktivity, které se v mateřské škole realizují.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SOUBOR AKTIVIT ZAMĚŘENÝCH NA AKČNÍ MALBU V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Tento soubor aktivit byl realizován v mateřské škole, jejíž pracoviště je koncipováno, jako jedna heterogenní třída (děti od 3 do 7 let), kde se věnují i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Kapacita této třídy je 28 dětí. V realizovaném čase souboru aktivit byla škola v prázdninovém režimu. V tomto termínu školu navštěvovalo maximálně 26 dětí. Průběžně se počty dětí měnily každý den, a proto jsem aktivity vždy přizpůsobila počtu dětí.

Aktivity v tomto souboru jsou zaměřeny na techniku akční malby, která je realizovatelná v mateřské škole. Jelikož jsem měla k dispozici smíšenou třídu dětí, vždy jsem danou aktivitu přizpůsobila věku dítěte. Do každé malby jsem se snažila zapojit všechny děti, které se účastnily daný den výuky, ale pokud nechtěly, nenutila jsem je. Jelikož byla škola v prázdninovém režimu, měly děti přizpůsobený i den v mateřské škole. Po celou dobu mého působení ve škole jsem měla celé dopoledne k dispozici pro práci s dětmi. V termínu, kdy jsem prováděla aktivity v MŠ bylo pěkné počasí, proto se všechna tvorba mohla uskutečnit venku. Byla to výhoda i po stránce hygieny dětí, kdy se mohly venku ušpinit a také se venku umýt.

Rodiče dětí byli informováni o mé práci v MŠ a byli instruováni, že mají svým dětem přichystat takové oblečení, které nebude vadit, když si ušpiní. Pro případ, že rodiče zapomněli, jsem měla připravené zástěry, které si děti před malbou oblékly.

Aktivity jsou zaměřeny na rozvoj estetického cítění dětí, jemné a hrubé motoriky, fantazie a představivosti. Od dětí byla vyžadována určitá míra samostatnosti, přičemž byl brán zřetel na jejich aktuální úroveň vývoje. Vybrané aktivity podporují rozvoj schopnosti práce ve skupině, komunikativní i sociální dovednosti. Aktivity jsou konstruovány ve smyslu explorativní tvorby, kdy děti mají možnost být aktérem ve vlastní činnosti. Následně je po aktivitách zařazen rozhovor, ve kterém si děti budou sdělovat své poznatky a prožitky z tvorby. Každá aktivita obsahuje podpůrné otázky, které děti během tvorby řeší.

4.1 Motivace, seznámení

První den v MŠ se nesl v duchu seznamování se mezi sebou i seznámení dětí s technikou akční malby. Děti jsem ráno přivítala a společně jsme se usadili na koberec do kruhu. Prioritou v této části pro mne bylo zjistit, jak se děti jmenují. Dále jsem jim položila otázku na odlehčení, co mají rády, např. oblíbené zvíře, činnost, abych se zorientovala ve složení

skupiny (děti se vyjadřovaly přiměřeně k jejich věku – některé dítě sdělilo hodně informací, jiné nechtělo říct ani své jméno). Seznámení proběhlo tím způsobem, že jsem do kruhu poslala malířskou štětku, a to dítě, které štětku mělo v ruce, mohlo mluvit. Potom jsem se zeptala, proč si myslí, že jsem jim dala kolovat právě tuto štětku. Odpovědi se lišily, v podstatě odhadly to, co asi budeme dělat. Někteří říkali, že budeme malovat, jiní mysleli, že budeme něco natírat. Jedna holčička řekla, že s ní budeme ometat pavučiny, což by taky teoreticky šlo, ale nebyl to náš záměr.

Následně jsem se zeptala, co si představují pod pojmem akční malba. Myslím, že samotný pojem akční malby není příliš dobře uchopitelný dětmi v předškolním věku, proto jsem ani žádnou odpověď nedostala, což jsem očekávala. Proto jsem se ptala dál a rozložila jsem toto sousloví na dvě slova akční a malba. Předškoláci dokázali docela dobře na toto téma komunikovat. Většina se uměla vyjádřit k tomu, co je to malba (jsou to obrázky, malovat se můžou i stěny, maluje se štětcem). Dále jsem se ptala, co je tedy výraz, že je něco akční. Jeden chlapec odpověděl, že akční může být film. Na to jsem navázala a ptala se, co je v tom filmu akční, následovala odpověď, že jsou akční auta a bouračky. Upevnila jsem je v tématu, a vysvětlila jim podstatu akční malby (ukázala obrázky) a představila jsem jim stručně plán, co nás v následujících dnech čeká.

4.2 Dripping

Téma: Barevný rybník

Pomůcky: Papíry A3, temperové barvy, nádoby na ředění barev, voda, špejli na míchání barev, malé nádoby (víčka od deodorantu, PET lahví, malé krabičky).

Počet dětí: Libovolný, děti pracují samostatně, v den aktivity bylo přítomno 15 dětí.

Věk dětí: Od 3 do 7 let.

Organizační forma: Individualizované vyučování.

Metody: Rozhovor, výtvarný experiment.

Cíle z pohledu učitele:

- Seznámit děti s netradiční technikou drippingu.
- Podpořit výtvarné vidění, vyhledávat, analyzovat vztahy mezi barvami.
- Rozvíjet senzibilitu pro barevnou a tvarovou skladbu.

Cíle z pohledu dítěte:

- Přemýšlet nad možnostmi tvorby.
- Učit se výtvarnému vidění.
- Diskutovat o vzhledu hotových výtvorů. (diskutovat a srovnávat hotové výtvary).

Kompetence:

- Kompetence k učení – zkoumá barvy a experimentuje s mícháním barev, pozoruje je a uvědomuje si souvislosti.
- Kompetence k řešení problémů – Hledá různé možnosti a varianty, jak lze nalít barva na podklad, využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost.
- Komunikativní kompetence – komunikuje bez zábran a ostychu, vyjadřuje své pocity a nálady.

Podpůrné otázky: Co budeme dělat? Jak byste dokázali, aby se skvrna barvy rozmístila co nejvíce na papíru?

Časová dotace: Záleží na provedení a počtu dětí, já jsem pracovala se třemi dětmi najednou a bez přípravy barvy samotná aktivita trvá zhruba 45-60 minut.

Charakteristika dětí: V den konání aktivity bylo v mateřské škole přítomno 15 dětí, z nichž bylo 8 dívek a 7 chlapců. Byly věkově smíšené, v rozpětí od 3 do 7 let. Ve třídě panovala dobrá nálada. Po mém příchodu se všechny děti přesunuly na školní zahradu. Tam dováděly a někteří, když viděli, že chystám novou aktivitu, přišly pomáhat s přípravami.

Motivace před aktivitou: Zvolila jsem koncept překvapení. Dětem jsem nic předem neříkala. Začala jsem si připravovat barvu a pomůcky k aktivitě potřebné. Některé děti byly na tolik zvědavé, že je zajímalo, co jdu dělat. Nechala jsem je mi pomoci, kluci nosili tuby s barvami ven, holky se ptaly, co jdeme dělat. Jak bylo všechno nachystáno a měla jsem pozornost většiny dětí tak jsme začali. Zeptala jsem se, co si myslí, že budeme dělat. Děti odpovídaly a vybrala jsem jedno, které bylo skutečnosti nejbližší a představilo svůj návrh. Následně jsem vybrala první 3 děti, dala jsem jim zástěry a papíry. Do menších nádobek (víčka) jsem dětem nalila barvu podle jejich volby a začaly ji nalívat na papír. Ostatní děti sledovaly, co se s barvou děje, když se do ní zapustí jiná. Děti zaujalo, že mícháním barev můžeme dostat jiný další odstín a chtěly si to vyzkoušet.

Popis aktivity: Vybrala jsem první tři, co se přihlásili a dala jsem jim zástěry. Byl to první den, tak ještě většina dětí neměla starší oblečení, tak jsem nechtěla, aby se na mě rodiče dětí zlobili za zničené oblečení. Zbytku jsem řekla, že se můžou na ostatní dívat a pokud nebudou chtít, můžou si jít hrát a potom je zavolám. Dětem jsem rozdala papíry a podle věku jednotlivých dětí jsem je nechala více či méně pracovat samostatně. Menším dětem jsem nalila barvu do menšího kalíšku (vršku) a ten si vzaly do rukou a nalévaly na papír. Vždy jsem se zeptala, jakou chtějí barvu, ukázaly na ni, řekly název barvy a tu jsem jim dala do rukou. Každé dílo bylo úplně jiné podle preference barev jednotlivých dětí. Starší děti, které chtěly, si mohly barvy nalévat do kalíšků samy. Takto se vystřídaly postupně všechny děti. V průběhu jsem dětem kladla otázku, jak by mohly dokázat, aby se skvrna barvy rozmístila co nejvíce na papíru.

Reflexe: Dripping je podstatný znak akční malby a do aktivit určitě patří. Jelikož byla škola v prázdninovém režimu, měla jsem dostatek času na přípravu, realizaci i úklid. Ve škole byly vždy dvě učitelky, které dohlížely na ostatní děti a já jsem se mohla plně věnovat práci. Tímto způsobem by to bylo složité provést za normálního chodu školy. Dokážu si tuto aktivitu představit jako jednu aktivitu ve vzdělávacím centru, kdy by se děti rozdělily podle center a pak se vystřídaly. Co bych změnila je formát papíru, podkladu. V aktivitě jsem použila papír formátu A3. Děti by určitě uvítali práci i na větším formátu. Původně jsem si myslela, že A3 bude stačit. V průběhu aktivity děti zjišťovaly, jak by šlo barvu co nejvíce rozmístit po papíru. Jelikož pracovaly samostatně, často hledaly různá řešení, jak barvu rozmístit. Vznikly 3 metody, jak by barvu rozmístily. První byla nanesení více barvy, druhá byla lití barvy z výšky a třetí pohybování s papírem.

Jak děti reagovaly? Bylo vidět, že podobnou aktivitu ještě asi nedělaly. Zkoumaly prolínání barev „Dívej, já tady mám barvu, kterou jsem tam vůbec nedávala. To se ti totiž smíchalo víš“ Na druhý den ráno, jak výtvořů dětí zaschly, jsme se všichni dívali na všechna díla shromážděná na koberci. Děti viděly v každém výtvoru něco jiného a diskutovaly o tom, co daný obraz představuje. „Já jsem udělala zámek, vypadá to jako princeznovský zámek“, „já tady mám rybník, ale má strašně špinavou vodu“, „jo tam je moc bláta v tom rybníku“.

Obrázek 2 Dripping průběh

Obrázek 1 Dripping ukázka

Obrázek 3 Dripping diskuse

4.3 „Suchý“ dripping

Téma: Skrytý obraz.

Pomůcky: Potravinářské barvivo, nádoby na barvivo, papír jako podklad, voda v rozprašovači, pokud je málo barev, použijeme suchý písek na zvětšení objemu.

Počet dětí: Sudý počet dětí, děti budou pracovat ve dvojicích.

Věk dětí: 3 až 7 let.

Organizační forma: Párová výuka.

Metody: Rozhovor, výtvarný experiment, výtvarná činnost dětí.

Cíle z pohledu učitele:

- Seznámit děti s netradiční výtvarnou technikou.
- Probudit zájem o zkoumání proměny barev ze suchých na mokré.
- Podpořit schopnost vyjadřování svých myšlenek.

Cíle z pohledu dítěte:

- Pozorovat reakci barvy na vodu.
- Spolupracovat ve dvojici.
- Procvičit jemnou motoriku (špetkový úchop).

Kompetence:

- Kompetence k učení – pozoruje, zkoumá reakci barvy na vodu, objevuje nové barevné odstíny, klade otázky a hledá na ně odpovědi.
- Komunikativní kompetence – vyjadřuje své myšlenky a pocity bez ostychu, zvládá se domluvit s partnerem ve dvojici, rozšiřuje svoji slovní zásobu.
- Sociální a personální kompetence – dokáže spolupracovat ve dvojici.

Podpůrné otázky: Myslíte si, že toto je barva? Půjde to nalít na papír? Co udělá prášková barva v reakci s vodou?

Časová dotace: Děti samostatně zvládnou aktivitu za 30 minut, příprava zabere 15 minut.

Charakteristika dětí: V den realizace bylo v mateřské škole 14 dětí ve složení 7 chlapců a 7 děvčat ve věkovém rozpětí tři až sedm let. Bylo poněkud zataženo, děti byly klidné, myslím, že byly i unavené. Častěji zívaly a nebyly tak aktivní, jako den předešlý. I přes to, šly děti ven, a aktivita se odehrávala pod přístřeškem přímo u školy.

Motivace před aktivitou: Připomněli jsme si s dětmi, co se dělo den předtím. Děti odpovídaly: „Malovali jsme.“, „Tu barvu jsme nalévali na papír“. Tak jsem jim ukázala sypké potravinářské barvivo v nádobě. „Myslíte si, že toto je barva, půjde to nalít na papír, jak jsme to dělali včera?“, zeptala jsem se. Někteří tvrdili, že to barva není, že barva přece teče. Jiní říkali, že je to „barvicí prášek“. Ale u otázky, jestli to půjde nalít se zarazili. „Tak si to půjdeme vyzkoušet, co říkáte? Zeptala jsem se a děti mě nadšeně následovaly k papírům.“

Popis aktivity: Děti se rozdělily do menších skupinek. Mohly si vybrat samy, s kým chtějí být. Rozdala jsem jim do dvojice papír a postupně jsem všem podala nádoby se sypkou barvou. Děti si libovolně rukou nabíraly barvivo a sypaly ho na papír. U toho zjistily, že barva není tekutá a tím pádem se musí sypat na papír, nikoliv nalévat. Když měli všichni posypaný papír, ukázala jsem jim postřikovač s vodou. Děti vyzkoušely, co se stane, když se voda nanese na papír a poté si samy papír postříkaly, ale menší děti potřebovaly pomoc s aplikací vody na papír. Jak se na papír dostala voda, barvy začaly lépe pronikat a děti nadšeně pozorovaly, jak se do sebe prolínají. Poté jsme společně zhodnotili aktivitu. Povídali jsme si o tom, co je nutné k tomu, aby barva byla vidět (voda) a jak se barvy do sebe rozpíjí, jaké barvy vznikají.

Reflexe: Tento experiment byl pro děti nový. V mateřské škole se sypkými barvami děti ještě nemanipulovaly, tak byly zvědavé, co se stane s barvou v kombinaci s vodou. Příště, kdybych aktivitu realizovala, zajistila bych si více postříkovačů v menších lahvičkách, aby práce s nimi nebyla pro malé děti tak náročná. Dále by tato aktivita velmi dobře šla realizovat v rámci center aktivit (vědecké centrum, věda a pokusy). Následný výtvar by šel použít pro další práci, např. dokreslení tuší nebo jako přání pro rodiče.

Obrázek 4 Sypání barev

Obrázek 5 Obraz bez vody

Obrázek 6 Reakce barvy na vodu

4.4 Akční malba pomocí zavěšené nádoby

Téma: Barevné kapky.

Pomůcky: Kyblík s provrtanou dírou ve dnu, šňůra, papír velkého formátu A0 nebo velký balící papír, temperové barvy naředěné vodou, samolepící páska.

Počet dětí: libovolný, já jsem zvolila práci ve dvojici a jednu trojici.

Věk dětí: 3 až 7 let.

Organizační forma: Párová výuka.

Metody: Rozhovor, výtvarná práce dětí.

Cíle z pohledu učitele:

- Rozvíjet motoriku pomocí manipulace s kyblíkem.
- Rozvíjet výtvarné myšlení při práci s kyblíkem.
- Podpořit spolupráci ve dvojicích.

Cíle z pohledu dítěte:

- Vytvářet stopu pomocí kyblíku.
- Spolupracovat ve dvojici.

- Vést rozhovor o průběhu realizace.

Kompetence:

- Kompetence k učení – zkoumá, objevuje a experimentuje s barvami a technikou.
- Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu a využívá při tom představivost a fantazii.
- Komunikativní kompetence – dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady, ovládá řeč, mluví ve vhodně formulovaných větách, slovně reaguje na dialog ostatních.
- Činnostní a občanské kompetence – zajímá se o druhé, má smysl pro povinnost ve hře, uvědomuje si svá práva i práva ostatních.

Podpurné otázky: Na co myslíte, že jsem přinesla tyto kyblíky? Jak se od sebe liší? Ze kterého poteče nejvíce barvy? Jak bude vypadat jeho stopa? Jakým způsobem rozhoupat lano, aby kyblík začal zanechávat stopu?

Časová dotace: Pro jednu dvojici bude potřeba vyhradit cca. 10–15 minut.

Charakteristika dětí: V den, kdy se konala tato aktivita bylo ve škole 13 dětí ve věku od 3 do 7 let. Z nichž bylo 6 děvčat a 7 chlapců. Počasí bylo pěkné, proto děti mohly jít ven dříve. Panovala uvolněná nálada jak dětí, tak učitelek.

Motivace před aktivitou: Zavolala jsem si na zahradě všechny děti k sobě a ukázala jsem jim pomůcky na dnešní den. Zaujal je především kyblík s dírami. Nechala jsem je, aby si ho prohlédly a potom jsem kladla otázky, které vedly k realizaci činnosti. Následně si děti našly kamaráda do dvojice a všechny se postupně u stanoviště vystřídalaly.

Popis aktivity: Výtvarná činnost probíhala tak, že jsem zalepila páskou díru na kyblíku zavěšeném šňůrou na větví stromu a děti si do něho nalévaly barvy podle jejich výběru. Vždy jsem jim řekla kolik barvy bude potřeba, aby si nedaly barvy moc nebo naopak málo a dílo by se nepovedlo. Pod kyblíkem byl uložen veliký papír, na který bude barva kapat. A nastává hlavní a nejzajímavější část výstupu, uvolnění pásky. Pásku jsem strhla a děti ve dvojici rozhoupaly kyblík a houpaly ho ze strany na stranu a tím se jeho stopa zakreslovala na papír. Jakmile vytekla všechna barva, mohla si jít aktivitu vyzkoušet další dvojice. Děti, které právě nepracovaly, se dívaly na proces tvorby a někteří si dokonce vymýšleli taktiku, jak budou postupovat. Po zaschnutí všech výtvarů se děti přišly podívat, jak vypadají obrazy od jiných

dvojc. Zkoumaly, jaké použily ostatní barvy a jak se do sebe míchaly. Pozastavily se i nad tím, jak výtvořiny vypadají jako celek. U jednoho říkaly, že je to hvězdička u jiného zase, že je to dráha, kde jezdí auta závody. Jeden kluk byl velmi originální a u díla, kde děti použily kyblík s více dírami, řekl, že to vypadá, jako kdyby po tom papíru jezdil dokola traktor, který měl hodně špinavá kola. Debatovaly i o tom, jakou zvolily taktiku při tvorbě a říkaly, jakým způsobem pracovaly, své postupy poté mezi sebou srovnávaly.

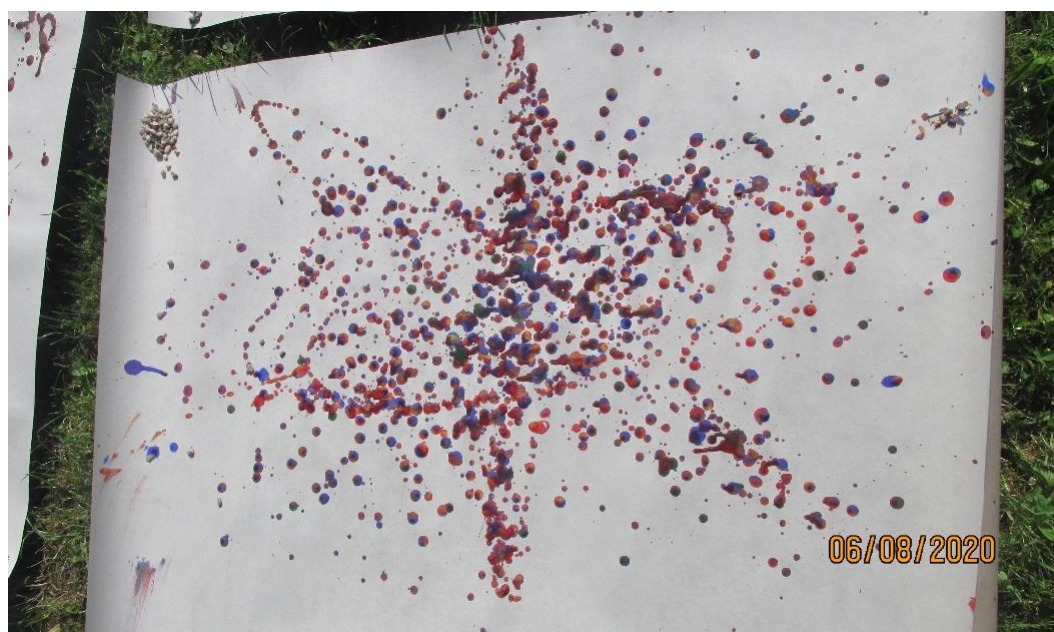
Reflexe: Myslím, že tato aktivita byla taky úplně nová, jak pro děti, tak pro učitelky. Ty mě pozorovaly při práci a zajímalo je, jak probíhá tvorba. Vše jsem učitelkám ukázala a jedna si dokonce aktivitu fotila pro své účely. Měla jsem nachystány tři kyblíky s různými dírami a děti měly možnost si vybrat, který kyblík budou chtít. Menší děti měly problém s naléváním barvy do kyblíku, příště bych zvolila jinou nádobu, ze které by nalévaly barvu. Měly problém s jejím úchopem, proto by bylo nejvhodnější barvu dávkovat z lahve s kapátkem nebo jenom skrze uzávěr, který by měl v sobě propíchnuté díry.

Obrázek 7 Kyblíky s dírami

Obrázek 9 Pohyb s kyblíkem

Obrázek 8 Ukázka hotového výtvaru

4.5 Slash painting pomocí stříkaček

Téma: Letící barva.

Pomůcky: Veliký tvrdší balící papír, šňůrky na zavázání papíru, injekční stříkačky 20 ml bez jehel (na každou barvu jednu), temperové barvy, voda na ředění barev, nádoby na barvu.

Počet dětí: Libovolný, všichni se postupně vystřídají a tvoří jedno dílo.

Věk dětí: Od 3 do 7 let.

Organizační forma: Skupinové vyučování.

Metody: Rozhovor, výtvarný experiment, výtvarná práce dětí.

Cíle z pohledu učitele:

- Zkoumat možnosti tvorby s neobvyklým nástrojem.
- Podpořit k odhadování vzdálenosti.
- Zdokonalit dovednosti při práci se stříkačkou.

Cíle z pohledu dítěte:

- Manipulovat s injekční stříkačkou.
- Pozorovat vytvořenou stopu barvy na papíře.
- Odhadnout vzdálenost od papíru.

Kompetence:

- Kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá a experimentuje, odhaduje své síly.
- Kompetence k řešení problémů – Všimá si dění kolem sebe i problémů a snaží se je svým způsobem řešit (pomoc menším dětem), rozlišuje řešení, která jsou funkční a která nejsou a dokáže mezi nimi volit.
- Komunikativní kompetence – dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, komunikuje v běžných situacích bez zábran a bez ostychu klade otázky.
- Sociální a personální kompetence – projevuje dětským způsobem citlivost a ohleduplnost k druhým, snaží se pomáhat slabším.

Podpůrné otázky: Co by se dalo dělat se stříkačkami a barvami? Jak do stříkačky natáhnout tekutinu? Jak daleko barva doletí? Jak docílíte toho, aby barva doletěla nejdál? A jak toho, aby byla stopa na papíře co největší?

Časová dotace: Na celý výtvar cca 2 hodiny.

Charakteristika dětí: V době realizace této aktivity bylo ve škole přítomno jedenáct dětí, z toho čtyři kluci a sedm holek. Třída byla heterogenní, kdy děti měly od 3 do 7 let. Byl pátek a dětí bylo ve škole málo, zároveň ve městě tento týden mělo hodně firem celozávodní dovolenou, tak rodiče využili i pěkného počasí a děti si nechali doma. Děti, co byly ve škole

byly klidné a bylo vidět, že učitelky i děti se snaží využít toho, že je ve škole malý počet dětí. Paní učitelky jim na zahradu vytáhly koloběžky a kola, holkám kočárky a deku. Moc se mi líbilo, že na tu deku položily i knihy, které si děti mohly nezávazně prohlížet a hrát si, že čtou panenkám.

Motivace před aktivitou: Motivace probíhala tím způsobem, že jsem si začínala chystat pomůcky a děti mě u toho pozorovaly. Jakmile jsem z tašky vytáhla injekční stříkačky, ihned zbystrily a ptaly se, co s tím budeme dělat. Nechala jsem je, ať popřemýšlí, co by se s takovými stříkačkami a barvou dalo dělat. Dětem jsem nechala k dispozici stříkačky, aby s nimi mohly různě manipulovat a aby si mohli do nich vyzkoušet natáhnout vodu. Menší děti, obzvláště děvčata, měla problém s tuhostí stříkačky, kdy bylo zapotřebí vyvinout určitou sílu, aby se voda natáhla. Starší děti jim samy začaly pomáhat, což jsem byla mile překvapena. Následně si zkoušeli stříkat vodu do dálky, a různě manipulovat se stříkačkami.

Popis aktivity: Velký formát papíru (2 x 1 m) jsem provázkem přivázala k mostku (prvek ve školní zahradě). Dětem jsem přichystala barvy naředěné vodou, ty byly v nádobách, ze kterých si barvu mohly nabírat. Vysvětlila jsem jim, že na každou barvu mají zvlášť stříkačku. Kdyby zamíchali do jedné stříkačky více barev, vznikne jim vždy hnědá, nebo jiná barva. O tom se přesvědčily u první aktivity. Postupně se děti střídaly u papíru a „střílely“ na něj barvu. Menším dětem jsem pomohla já, nebo starší děti. Pomoc potřebovaly především s nabíráním a někdy i se samotnou aplikací barvy na papír. Starší děti si mohly stoupnout do větší vzdálenosti od papíru, protože měly větší sílu a barva tak dál doletěla, jak zjistily v předešlé manipulaci se stříkačkami. Menší se postavily zhruba půl metru až metr od papíru. Injekční stříkačku měly v ruce vždy tři děti, kvůli bezpečnosti a ostatní se mohli dívat. Potom se postupně všichni prostřídaly. Aktivita zaujala obzvláště chlapce, ti chtěli jít „střílet“ i vícrát po sobě. Některé děti si šly hrát a kdo měl zájem, mohl v aktivitě pokračovat. Následně proběhla reflexe aktivity, kdy si děti sdělovaly dojmy z průběhu činnosti, popisovaly, co se jim nejvíce líbilo a jak pracovaly se stříkačkou. Skončili jsme, až paní učitelky zavolaly děti k obědu.

Reflexe: Tato aktivita měla velký úspěch oproti předešlým, hlavně tedy u chlapců. Myslím ale, že není vhodná do mateřské školy, pokud v ní není zrovna více než jedna učitelka. Já jsem vedla aktivitu, jedna učitelka nás pozorovala a třetí sledovala ostatní děti, co si zrovna hrály na hřišti. Sama jedna učitelka by měla nejspíš problém uhlídat ostatní děti. Pokud by

však tato situace nastala, šla by vyřešit tím, že některé děti by pracovaly u papíru a některé by si procvičovaly natahování a střílení vody do dálky. Také je potřeba si hlídat, aby děti, které zrovna nepracují, nechodily za papírem. Někteří měli takovou sílu, že barva letěla i dva metry za papír, pokud se na něj netrefili.

Obrázek 10 Nabírání barev

Obrázek 11 Stříkání barvy na papír

Obrázek 12 Hotová malba

4.6 Akční malba s auty

Téma: Stopy barvy.

Pomůcky: Papíry formátu A1, temperové barvy naředěné vodou, auta na setrvačnicku, nádoby na ředění barvy.

Počet dětí: Libovolný, 6-8 dětí k jednomu papíru.

Věk dětí: 3 až 7 let.

Organizační forma: Skupinové vyučování.

Metody: Rozhovor, výtvarná hra.

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit spolupráci ve skupině.
- Probouzet u dětí představivost a fantazii.
- Prohlubovat schopnost komunikace ve skupině.

Cíle z pohledu dítěte:

- Správně manipulovat s barvou.

- Spolupracovat ve skupině.
- Komunikovat se členy své skupiny.

Kompetence:

- Kompetence k učení – pozoruje, zkoumá a objevuje možnosti malby netradičním nástrojem.
- Kompetence k řešení problémů – všímá si bezprostředního dění kolem sebe a snaží se řešit problémy dětským způsobem, na základě pokusu a omylu hledá různé varianty výtvarné práce.
- Komunikativní kompetence – hovoří ve vhodně formulovaných větách, domlouvá se gesty i slovy, komunikuje bez zábran a ostychu.
- Sociální a personální kompetence – projevuje dětským způsobem citlivost a ohleduplnost k druhým, pomáhá slabším, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje.

Časová dotace: I s přípravou zabere aktivita zhruba 2 hodiny.

Charakteristika dětí: Tento den bylo v mateřské škole více dětí než dny předešlé. Přítomno bylo 24 dětí, konkrétně 13 dívek a 11 chlapců věkově heterogenní (3 až 7 let). Děti byly spojené z různých tříd a bylo vidět, že si tak i hrály ve skupinkách po jednotlivých třídách. Jako ve většině dětských skupin si děti hrály spolu podle pohlaví, chlapci spolu a děvčata spolu.

Motivace před aktivitou: Svolala jsem si všechny děti pod přístřešek a řekla jim, že dnes budeme hrát na ten akční film, o kterém jsme hovořili, ve kterém jsou bouračky a auta jezdí rychle. Vzápětí jsem dětem ukázala auta, se kterými jsem měla v plánu pracovat. Okamžitě jsem cítila pozornost všech kluků a některých holek. Ty děti, které mě neznaly, nevěděly, co přesně myslím. Proto jsem požádala ostatní děti, které byly ve škole minulý týden, aby zavzpomínaly, co jsme už dělali. Jeden kluk, předškolního věku se toho ujal a vzpomínal, že jsme malovali stříkačkami. To ho asi zaujalo nejvíc, tak to řekl jako první. Vyzvala jsem ostatní děti, aby si vzpomněly. Někteří zmínili, že jsme nalévali barvu na papír a někteří neřekli vůbec nic. Poté jsem dětem nechala prostor, aby zjistily, jak se s autíčky manipuluje. Kluci si hned autíčka začali rozebírat „Já budu mít to žluté! ... A já to červené!“. Vysvětlila jsem jim, že autíčka jsou pro všechny a budou si je půjčovat. Pochopili to.

Popis aktivity: Připravila jsem dětem na betonový podklad papír, který jsme v rozích zatížili kamínky, aby se neroloval. Nařadila jsem v nádobách temperové barvy vodou, tak, aby byly tekoucí, ale aby neztratily pigment. Děti jsem rozdělila na skupiny po šesti. Ty děti, které si řekly, že chtějí být spolu jsem nechala spolu, kdo nevěděl, s kým chce být, tomu jsem skupinu určila. Pracovala jsem vždy jen s jednou skupinou dětí, ostatní děti si mohly jít hrát, nebo sledovat skupinu, která právě tvoří. Děti jsem rozmístila kolem papíru, u delších stran byly dvě děti a u kratší jedno dítě. Vzala jsem si do rukou jednu barvu a ukázala jim, kolik barvy si mohou na papír nalít. Poté jsem dětem podávala barvy podle jejich libosti a nalévaly si barvu na papír (menším dětem pomáhaly starší děti nebo já). Až měly barvy dost, podala jsem jim auta (každé dítě mělo jedno auto). Předtím si už děti vyzkoušely, jak funguje setrvačnick na autu, že když se potáhne dozadu, tak pojedou samovolně dopředu, a tak věděly, jak ho mají po papíru rozpochybovat. Potom jsem jedno dítě vybídla, aby poslalo auto po papíru, to projelo barvou a zanechalo na něm stopu. Děti si takto posílaly auta přes papír a jezdily do té doby, dokud barva nezaschla a tím pádem za sebou nezanechala žádnou stopu. Každá skupina si po aktivitě umyla svá auta, aby byla připravena pro ostatní děti. Poté jsem vyměnila papír a připravila se další skupina ke tvoření.

Reflexe: Tato aktivita byla pro děti velmi zábavná. Povykovaly a smály se při tom, když se dvě auta nabourala, nebo přetočila na střechnu. Děti se vžily do hry a pracovaly, společně komunikovaly a podávaly si autíčka, pokud vyjela mimo papír. Menším dětem pomáhaly starší děti i s následným umýváním aut. Možná bych dětem dovolila na papír nalít více barvy, aby dílo lépe vyniklo, ale bála jsem se, pokud by papír byl moc mokrá, mohl by se roztrhnout. Celá aktivita probíhala v klidu, nedošlo ani k větší hádkám o auta, které jsem očekávala, vzhledem k jejich první reakci na ně. Možná by příště bylo lepší koupit auta stejná, aby se předešlo konfliktům. Auta jsem jim po skončení aktivity nechala jako hračky na písek a po zbytek mé návštěvy v mateřské škole si s nimi hrály a hrají si s nimi možná doted'.

Obrázek 14 Nalévání barev

Obrázek 13 Ježdění auty

Obrázek 15 Hotový výtvar

4.7 Akční malba pomocí balónek a herních šipek

Téma: Balónek plné barev.

Pomůcky: Karton a papír stejné velikosti (já jsem použila velikost 2,5 x 1,5 metru), balónek na vodu, herní šipky, připínáčky, provázek, temperové barvy naředěné vodou, injekční stříkačky na naplnění balónek.

Počet dětí: Libovolný, všichni pracují na jednom výtvaru.

Věk dětí: 3 až 7 let.

Organizační forma: Skupinové vyučování.

Metody: Rozhovor, výtvarná hra.

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit orientaci v prostoru.
- Rozvíjet koordinaci ruky a oka.
- Rozvíjet dovednost při zacházení s hracími šipkami.

Cíle z pohledu dítěte:

- Vyzkoušet si hod šipky na cíl.
- Odhadnout a pojmenovat barvu v balóneku.

- Správně manipulovat se šípkami.

Kompetence:

- Kompetence k učení – všímá si souvislostí, zkoumá a objevuje, klade otázky a hledá na ně odpovědi, odhaduje své síly.
- Kompetence k řešení problému – hledá různé možnosti a varianty, jak správně zamířit a hodit šípku, využívá dosavadní zkušenosti.
- Komunikativní kompetence – dokáže mluvit ve vhodně formulovaných větách, sděluje své pocity a prožitky.
- Sociální a personální kompetence – projevuje dětským způsobem citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším.

Časová dotace: Příprava – 1 hodina, průběh – 1 hodina.

Charakteristika dětí: V den této aktivity bylo ve škole přítomno 26 dětí ve věku od 3 do 7 let. V tento den byla ve škole mírná převaha děvčat, těch bylo 15, kluků bylo 11. Dnešní den bylo ve škole nejvíce dětí a ty pobíhaly různě po školní zahradě. Využívaly všech herních prvků, které zahrada nabízí.

Motivace před aktivitou: Začala jsem si chystat pomůcky na aktivitu a děti velmi zaujal veliký kartón. Věděly, že budeme opět něco malovat nebo tvořit a byly zvědavé, jak ten kartón budeme používat. Přivázala jsem ho s pomocí dětí na most, který jsem využila již v jiné aktivitě a na kartón umístila vrchní papír, aby nebyly vidět nápisy z kartonu. Dále jsem dětem ukázala, že jsem přinesla balónky na vodu a šípky. Chtěla jsem položit otázku, že co si myslí, že s tím budeme dělat, ale kluci byli rychlejší. „Budeme házet ty šípky, do toho kartónu, že jo?“ zaslechla jsem. Potvrdila jsem jim jejich domněnku a doptala se, na co teda máme ty balónky. „To budeme trefovat.“ vykřikl jeden z nich. „Ano, bude to tak“ řekla jsem. Balónky jsem začala plnit barvou a připevňovat připínáčky na kartón s papírem. Děti mně spontánně ukazovaly, kam mám balónky dávat, radily mi, jaké barvy mám do balónku naplnit a jakou barvu balonku si vzít (balónky byly různobarevné, a tak nebylo jasně znatelné jaká je barva uvnitř).

Popis aktivity: Když jsem měla nachystanou plochu s balónky, tak jsem si děti po třech brala k sobě. Dala jsem jim zástěry, aby se neušpinily barvou a do rukou jsem jim vložila hrací šípky. Hlídala jsem si, aby za kartonem a z boku nestály děti, aby nedošlo k úrazu.

Předvedla jsem jim, jak si mají chytit šipku do ruky a jak s ní hodit. To měly možnost si také vyzkoušet. Následně na pokyn vystřelilo vždy jen jedno dítě, potom druhé a potom třetí a až všechny tři vystřílely své šipky, teprve si je mohly jít vyzvednout z kartonu nebo ze země. Dala jsem všem pět pokusů. Potom se děti vystřídaly. Menší děti měly problém s dohozením šipky až na karton, tak se postavily blíže ke kartonu. Všechny děti si aktivitu vyzkoušely a kdo chtěl, mohl jít znovu. Málo dětí se trefilo přímo do balónku, proto jsem jim na konci dovolila jít si stoupnout úplně ke kartonu a balonky šipkou propíchnout, jako by je trefily. Předtím, než daný balónek propíchnu jsem se ptala, jestli ví, co je za barvu uvnitř. Někdy věděly a někdy ne. Přesvědčily se, až když začala barva vytékat.

Reflexe: Tato aktivita je velmi náročná na přípravu. Zabere hodně času naplnit balonky barvou. V mém případě jsem použila asi nějaké tvrdší balonky, které se špatně plnily a neudělaly takový efekt, jaký jsem původně očekávala. Pro malé děti to bylo také složité zejména v tom, trefit se šipkou do balónku. Aby ale nepřišly o zábavu a dobrý pocit z prasknutí balónku, měly možnost ho jít propíchnout z blízka. To všechny velmi bavilo, jak z balónků začala stříkat a téct barva. Viskaly u toho a chtěly propíchnout další. Pro každého jsem měla připravený jeden balónek a nějaké navíc. V běžném provozu v MŠ si myslím, že tato aktivita nebude reálně proveditelná, pokud bude ve škole přítomna jenom jedna učitelka. Vždy je potřeba dohlížet i na ostatní děti, které se momentálně aktivitu neúčastní.

Obrázek 17 Balonky na podkladu

Obrázek 18 Letící šipky

Obrázek 19 Hotová malba

4.8 Akční malba kuličkami

Téma: Pohyb barev.

Pomůcky: Dřevěná bedna s pevným dnem, kuličky, temperové barvy naředěné vodou, papír o velikosti dna bedny.

Počet dětí: Libovolný, aktivitu provádíme ve skupinách po pěti dětech.

Věk dětí: 3 až 7 let.

Organizační forma: Skupinové vyučování.

Metody: Výtvarná hra, rozhovor.

Cíle z pohledu učitele:

- Rozvíjet tvořivé myšlení dětí.
- Podpořit spolupráci dětí ve skupině.
- Rozvíjet hrubou motoriku

Cíle z pohledu dítěte:

- Uvědomit si, že vertikální pohyb určuje stopu kuliček.
- Podílet se na pohybu bedny spolu s ostatními.
- Domlouvat se, jak s bednou budou cíleně manipulovat.

Kompetence:

- Kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá a všímá si souvislostí, uplatňuje získanou zkušenost.
- Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu, rozlišuje řešení, která jsou funkční a která ne, dokáže mezi nimi volit.
- Komunikativní kompetence – ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, domlouvá se gesty i slovy.
- Sociální a personální kompetence – dokáže se ve skupině prosadit, ale i podřídit, ve společných činnostech se domlouvá a spolupracuje, je schopno respektovat druhé.

Časová dotace: Pro jednu skupinu 10 minut.

Charakteristika dětí: Ve škole bylo přítomno 25 dětí ve věku od tří do sedmi let. Z toho bylo 15 děvčat a 10 chlapců. Nálada dětí byla uvolněná, bylo pěkné počasí, proto trávily čas už od rána venku.

Motivace před aktivitou: Dětem jsem představila dnešní aktivitu. Vytáhla jsem z tašky barevné kuličky a děti měly zase tendence určovat si, která kulička bude cí. Vysvětlila jsem jim, že budou pracovat ve skupině a v té skupině budou potřebovat všechny kuličky najednou. Hodila jsem kuličky do bedny a vyzvala dva kluky, ať s nimi zkusí pohnout, bez toho, aby se jich dotkli. Začali foukat a dělat různé pohyby, smýšlejíc, že se tím kuličky pohnou. Až jeden chlapec kopnul do bedny a kuličky se pohnuly, zjistili i všichni ostatní, že je potřeba hýbat s bednou, aby se kuličky rozpochoybovaly. Zvedli ji a kuličky se daly do pohybu. Ostatní děti je pozorovaly a chtěly si to také vyzkoušet. Poté jsem se zeptala, zda vědí, jak by šla barva pomocí kuliček rozprostřít po papíru. Děti zkušené z předešlého výstupu odpovídaly, že kuličky musí barvou projet nebo musí barvu rozjezdit. Poté jsem se zeptala, jak udělají to, aby kuličky jely tím směrem, kterým oni budou chtít. Zkoušeli s bednou různě hýbat a zjistily, že když se zvedne jedna strana, kuličky jedou dolů na druhou stranu. Poté si ve skupině zkoušely pohybovat s kuličkami záměrně. Cílem této hry bylo, aby děti rozprostřely barvu po celém papíře, aby byla ve všech koutech.

Popis aktivity: Rozdělila jsem děti do skupin po pěti. Brala jsem v potaz, že bedna je poněkud těžší, a proto jsem do skupin namíchala děti menší i větší, aby nenastal problém v tom, že by menší děti bednu neunesly. Vždy jsem pracovala jen s jednou skupinou dětí, ostatní si hrály na zahradě a posléze se vystřídaly. Vložila jsem do bedny papír, na který si děti samy nalily malé množství různých barev. Rozmístila jsem je kolem bedny tak, že větší děti jsem umístila do čela bedny a ostatní po obou okrajích. Představila jsem jim princip hry. Cílem hry bylo dostat barvu na celou plochu papíru, jenom pomocí kuliček. Hodila jsem jim do bedny kuličky a mohly začít malovat. Tím, jak bednu zvedly, viděly, že kuličky jedou tam, kde je bedna nejniž. Chvilku jim trvalo, než se ve skupině sjednotili a posílali kuličky tam kam oni chtěli. Volaly na sebe dej to níž, teď ty víš, různě si dřepaly a zase stoupaly. Jako závěr hry jsme s dětmi přemýšleli, zda se ještě barva rozprostírá, nebo je už suchá. Mohli to zjišťovat pomocí prstu, odlesku od slunce atd. Jakmile jim dílo připadalo hotové, bednu položily na zem a papír jsem vytáhla a mohla jít pracovat další skupina. Poté jsme společně se všemi skupinami vyhodnocovali, kdo má nejvíce zaplněný papír barvami. Děti

také popisovaly svůj zážitek, který si z takové hry odnesly. Některé děti říkaly, že to bylo super, jiné, že bedna byla těžká a bolely je ruce.

Reflexe: V plánu této aktivity bylo, aby děti dokázaly komunikovat mezi sebou ve skupině tak, aby docílili záměru. To se povedlo. Děti během hry na sebe volaly, co má kdo dělat, smály se, když se jim něco nepovedlo. Následně komunikovaly i s ostatními skupinami o tvorbě. Jediný malý problém nastal v jedné skupině, kdy jako největší byly u bedny dvě čtyřleté děti a doplňovali je tříleté. Nedomlouvaly se tak, jako ostatní skupiny, napodobovaly pohyb ostatních členů skupiny, takže si všichni naráz dřeplý nebo nic nedělaly. Musela jsem je trochu navádět, jak mají s bednou pracovat. Jako obměna této aktivity by šla zvolit jiná bedna s dírami, kterými by kuličky propadávaly ven, tím pádem by byla hra dokončena tím, až by v bedně nezůstala žádná kulička.

Obrázek 20 Barvy na papíru

Obrázek 21 Spolupráce při tvorbě

Obrázek 22 Hotová malba

4.9 Slash painting

Téma: Rozmáchni se a tvoř.

Pomůcky: Velký formát papíru (balící papír), temperové barvy naředěné vodou, štětce různé velikosti.

Počet dětí: Libovolný, děti společně pracují na výtvoru.

Věk dětí: 3 až 7 let.

Organizační forma: Řízená činnost.

Metody: Výtvarný experiment, rozhovor.

Cíle z pohledu učitele:

- Rozvíjet psychomotorické dovednosti dětí při nanášení barvy na podklad.
- Rozvíjet představivost a fantazii dětí při hledání tvarů v abstraktním výtvoru.
- Rozvíjet komunikativní dovednosti dětí.

Cíle z pohledu dítěte:

- Uvědomovat si, že svým pohybem určují směr malby.
- Hovořit o průběhu malby a její finální podobě.
- Zkoumat rozmanitosti ve využití různých nástrojů.

Kompetence:

- Kompetence k učení – experimentuje s barvou a pomůckami, uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích, odhaduje své síly.
- Komunikativní kompetence – ovládá řeč, dokáže se vyjadřovat, komunikuje slovy i gesty.
- Sociální a personální kompetence – projevuje dětským způsobem citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším.
- Činnostní a občanské kompetence – odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem.

Podpůrné otázky: Jakým způsobem malíř Jackson Pollock vytvořil toto dílo? Který štětec udělá největší stopu, který nejmenší a proč? Co se stane, když švihnete silou?

Časová dotace: Zhruba dvě hodiny na celý průběh aktivity.

Charakteristika dětí: Nastal poslední den mé návštěvy v mateřské škole a děti byly zvědavé, jakým způsobem bude malba probíhat dnes. Ve škole se nacházelo 24 dětí, z toho 15 děvčat a 9 chlapců. Věkem byly jako vždy smíšené, ve složení od 3 do 7 let.

Motivace před aktivitou: Děti jsem si svolala k sobě pod přístřešek na zahradě. Řekla jsem jim, že dnes bude poslední den, co budeme spolu malovat. A protože poslední den má být snad nejlepší aktivita, vybrala jsem výtvarnou techniku slash paintingu. Vybavila jsem se různými druhy štětců (od kartáčku na zuby, malířské štětky, po smetáček na podlahu). Dětem jsem je vyskládala, aby na ně všechny viděly. Těchto pomůcek jsem měla víc, než bylo dětí ve škole, a proto si mohly volně vybírat, kterou chtějí použít. Dětem jsem ukázala obrázek, jak vypadá taková akční malba, slash painting v podání slavného malíře Jacksona Pollocka. Děti si jej prohlížely a u toho si povídaly, jak dílo vypadá, co jim připomíná a podobně. Následně jsem se zeptala, jakým způsobem si myslí, že to ten Jackson Pollock udělal. Některé děti správně odpovídaly, že cákal barvu na papír, nebo že se mu tam něco vylilo a chtěl to opravit.

Popis aktivity: Na volné prostranství jsem připravila velký formát papíru. V rozích jsem ho zatížila, aby se neroloval. Děti jsem nejprve rozdělila na polovinu, po dvanácti. Ty si vybraly svůj nástroj na malování a postavila jsem je kolem připraveného papíru. Sundala jsem všem pokrývky hlavy, aby si je neušpinily a začali jsme malovat. Děti si vybíraly z předložených nástrojů a kladla jsem otázky, jestli si tipnou, který štětec udělá největší stopu, nebo který naopak nejmenší. Nechala jsem děti přijít na to, že čím víc použijí síly, tím se více barva rozcákne. Vždy cákalo na papír v jeden čas jen jedno dítě, aby se ostatní mohly dívat, kam barva letí a popřípadě uhnout. Děti, co stály naproti sebe, udělaly vždy pět kroků dozadu, aby na ně barva nedoletěla, ale i tak se to někdy stalo. Dětem jsem dala vybrat, s jakou barvou chtějí pracovat. Určila jsem, že vždy jeden štětec bude na jednu barvu a pokud dítě chtělo jinou barvu, domluvilo se s kamarádem na výměnu svých štětců. Tak se stalo i v případě, že chtěly vyzkoušet jiný nástroj. Poté se vyměnily skupiny a dělo se totéž. Až děti výtvar dokončily a zkusily si různé nástroje a různé techniky nanášení barvy, prohlížely si dílo. Hledaly v něm různé obrazce, a přemýšlely, co se na papíře asi odehrává. Někdo tvrdil, že přšel barevný déšť, někdo, že to vypadá, jako kdyby to někdo postříkal stříkačkou, jako to děti dělaly v jiné aktivitě. Děti se také dělily o postřehy z průběhu tvorby. Mluvily o tom, se kterým nástrojem se jim pracovalo nejlépe nebo který zanechával nejhezčí stopu.

Reflexe: U této aktivity je třeba počítat s tím, že málokdo od ní odejde čistý. Děti měly barvu na botách i ve vlasech. Barvy byly ale nezávadné a bezpečné pro styk s kůží. Když děti dokončily malování, dala jsem jim vlhčené ubrousky a těmi se částečně omyly. Menším dětem jsem pomáhala s umýváním celkově a větším dětem jsem pomáhala s umíváním míst, kam si neviděly. Jeden kluk pojal akční malbu tak akčně, že si modrou barvou v jednom švihů dokázal zašpinit kraťasy, tričko, vlasy, obličej i boty. Některé děti nebyly zašpiněné vůbec, především děvčata. Jak jsem již zmiňovala, u této aktivity je obzvlášť potřeba, aby děti měly takové oblečení, u kterého nevadí, že si ho ušpiní. Některé děti nechtěly pracovat s ostatními, tak jsem je nenutila. Poté, až byla aktivita hotová, ještě přišla holčička, která si to chtěla taky vyzkoušet, tak měla možnost pracovat sama. Přidala barvu na výtvar předěšlé skupiny. Po organizační stránce si myslím, že aktivita proběhla dobře. Jediné, co bych obměnila je, aby si děti mohly zkusit ještě i jiné nástroje, které mě napadaly v průběhu. Například houbu, hadřík, větvičky nebo stonky od dlouhých travin. Děti by mohly také samy hledat, jak už na zahradě, tak vevnitř různé nástroje, které by pro tuto aktivitu byly vhodné.

Obrázek 23 Výběr nástroje

Obrázek 25 Slash painting

Obrázek 24 Hotová malba

5 EVALUACE SOUBORU VÝTVARNÝCH AKTIVIT

V této části bakalářské práce se věnuji celkové evaluaci souboru výtvarných aktivit, které jsem popsala výše. Evaluace byla realizována dvěma rozličnými způsoby. První z nich byla vlastní reflexe bezprostředně po ukončení aktivity a následně celková sebereflexe výtvarných aktivit. Druhý způsob evaluace byl proveden učitelkou mateřské školy. Toto hodnocení bylo prováděno pomocí metody pozorování, kdy učitelka po celý čas sledovala moji práci s dětmi, kterou následně celkově zhodnotila a sepsala.

5.1 Sebereflexe

Aplikační část své bakalářské práce jsem věnovala popisu výtvarných aktivit, které jsem realizovala s dětmi v mateřské škole. Jelikož byla třída věkově smíšená, musela jsem aktivity tvořit tak, aby byly věkově přiměřené pro všechny děti v mateřské škole. Myslím, že toto kritérium jsem splnila, ale jednu vybranou aktivitu bych nedoporučovala provádět s dětmi menšími než čtyřletými. Byla to aktivita s hracími šipkami. Jak jsem při realizaci zjistila, menší děti měly problém s hodem šipky na daný podklad. Neměly tolik síly, aby se šipka mohla zachytit v kartonu. Ostatní aktivity si myslím, že zvládaly dobře i děti tříleté. Sice potřebovaly delší čas, ale právě proto jsem děti spojovala do skupin, kdy mezi sebou spolupracovaly a větší děti těm menším pomáhaly.

V komunikaci mezi dětmi nebyl žádný problém. Pouze první den byly děti poněkud nervózní, že jim do třídy přišel někdo nový. Další dny už si zvykly a těšily se na to, co spolu budeme dělat.

Samotné aktivity jsem se snažila vymyslet originální, aby je děti ve škole neznaly. To se povedlo a některé z nich neznaly ani učitelky. Zařadila jsem i netradiční pomůcky, se kterými děti ve škole ještě nepracovaly. Pomůcky jsem si přinesla sama, barvy mi zapůjčila škola, za co jsem velmi ráda.

Někdy bylo náročnější děti uhlídat, aby se neušpinily, nebo nezranily. Proto jsem často pracovala pouze s jednou skupinou dětí, které se postupně prostřídaly. Jsem velmi ráda, že ve škole za průběhu aktivit byly vždy další dvě až tři učitelky, které dohlížely na ostatní děti, které zrovna nepracovaly. Sama si myslím, že bych všechny nezvládla uhlídat.

Aktivity byly poměrně časově náročné, hlavně kvůli dělení dětí do skupin. Mnohdy trvalo i dvě hodiny, než se všechny děti postupně zapojily do tvorby. To mělo ale výhodu v tom,

že děti mohly pracovat a nebyly omezované časem. Až děti pokládaly dílo za hotové, teprve aktivita končila. Měla jsem časovou výhodu, jelikož škola byla v prázdninovém režimu a učitelky pro děti nechystaly žádný delší program, či řízenou činnost. Dalo by se říci, že jsem děti měla k dispozici od osmé hodiny ranní do půl dvanácté, kdy se děti připravovaly k obědu. Náročná po časové stránce byla také příprava jednotlivých aktivit. Nejdéle mi trvala příprava aktivity s hracími šipkami, kdy jsem připevňovala vodní balonky na karton. Tuto aktivitu by bylo velmi těžké provést za normálního chodu školy a při klasickém počtu učitelek. Jediná varianta, jak jinak by tuto aktivitu šlo zařadit do běžného chodu školy, je přichystat balonky na podklad den dopředu.

Veliká výhoda byla to, že jsem mohla pro všechny činnosti využít školní zahradu a její zastřešenou část. Všechny aktivity, které jsem s dětmi prováděla, se uskutečňovaly venku. Štěstí jsem měla i v tom, že vyšlo krásné počasí po dobu obou týdnů realizace aktivit. Nevím, jak dobře by tyto aktivity šly realizovat vevnitř, už z důvodu nedostatku místa a toho, že by aktivity byly hodně náročné na následný úklid.

Děti pracovaly velmi dobře po celou dobu mého působení ve škole. Snažila jsem se jim vždy pečlivě představit, co se bude dělat. Spíš jsem dbala na bezpečnost a činnost dětí jsem nechala na jejich spontaneitě. U dětí jsem při jejich práci upřednostňovala to, aby se samy dokázaly rozhodnout, co jakým způsobem budou dělat. Každá aktivita měla trochu jiné požadavky ohledně technické stránky provedení, ale cíl byl u všech stejný, a to prožitek z tvorby. Děti se při aktivitách mohly ušpinit, mohly při nich křičet, pohybovat se, a to si myslím, že děti velmi ocenily. Nevím, při kolika jiných aktivitách ve škole se mohly takto „vyřádit“. Byla jsem velmi mile překvapena, že děti po ukončení aktivity ještě samy chtěly pokračovat. Pokud to čas dovolil, nechala jsem jim volnou ruku a mohly dotvářet obrazy. Akční malba auty je dokonce inspirovala k navazující hře, kdy si hrály na závody. Některé děti jenom běhaly, jiné jezdily na koloběžce a samy vykřikovaly, do jaké barvy právě vjíždí a jakou stopu tím pádem za sebou zanechávají. Jediná aktivita, při které se děti nebavily, tak jako u jiných, byl dripping, který jsem zařadila jako úplně první. Děti mě ještě neznaly, proto asi z jejich strany přetrvával menší ostych. Nevěděly, co můžou a co nesmí, některé děti se ptaly, jak mají barvu na papír nalévat, kam ji mají nalít a kterou barvu. Nejspíš děti nebyly zvyklé, aby se samy tvořivě zapojovaly do činností. Ke konci, když děti zjistily, že na papír mohou nalévat jakoukoliv barvu a jak chtějí, aktivita končila a jenom pár dětí se spontánně vyjádřilo.

Z organizačního hlediska si myslím, že jsem splnila očekávané cíle, které jsem si na začátku práce stanovila. Cíle, které jsem stanovovala u každé aktivity, byly také splněny díky tomu, že jsem použila organizační formy a metody, které korespondovaly s obsahem a charakterem jednotlivých aktivit.

Jako pozitivum bych hodnotila to, že děti pracovaly dobrovolně. Snažila jsem se je k práci motivovat, ale pokud nechtěly pracovat, nemusely. Většina dětí i tak chtěla tvořit a zapojily se do činností spojených s akční malbou.

5.2 Evaluace (hodnocení) učitelky

Studentka Nikola Miškaříková absolvovala svou praktickou část své bakalářské práce v průběhu letních prázdnin 2020. Jednalo se o prázdninový provoz a o třídu věkově smíšenou, kdy počty dětí klesaly a stoupaly v závislosti na potřebách rodičů i počasí. Proto bylo pro studentku složitější plánování aktivit. Nejvíce dětí bylo 26 a nejméně 11. S rodiči jsme se dohodli, aby dětem přinesli starší oblečení, u kterého nevadí, že se při činnostech ušpiní. I přesto studentka přinesla náhradní zástěry, kdyby rodiče na starší oblečení zapomněli. Studentka si také obstarala souhlasy rodičů o účasti dětí na aktivitách, a o pořizování fotografií. Také si přinesla vlastní nástroje a pomůcky k tvorbě, barvy jsme jí poskytli my, jako škola.

První den se s dětmi seznámila v kruhu. Některé děti se zprvu zdráhaly, ale po několika minutách stud opadl a děti bez zábran komunikovaly. Studentka děti do jednotlivých činností nenutila, kdo nepracoval, tak se mohl dívat nebo si hrát na zahradě. Ale většina dětí byla zvědavá a pomáhala i s přípravami.

Do činností jsem studentce nezasahovala, dbala jsem na bezpečnost dětí a pořizovala fotografie. Děti pracovaly dle daných instrukcí, pokud nevěděly, jak pracovat, studentka jim vše vysvětlila. Panovala zde velice příjemná atmosféra. Dětem se tvoření maleb velice líbilo. Aktivity je velmi zaujaly. Činnosti měla zvolené vhodně k věku dětí. Menším dětem bylo potřeba trochu dopomáhat při některých technikách. Menším dětem pomáhaly většinou děti starší a v nejzazším případě zasáhla studentka. To vnímám jako pozitivum, že nechala děti pracovat samostatně, a tak si mohly děti navzájem pomáhat.

Nejvíce času zabrala příprava daných činností. Pomůcky měla vždy studentka vhodně připravené. Zvolené činnosti vedly k seznámení dětí s různými technikami akční malby. Studentce se podařilo děti dobře motivovat a už při příchodu se ptaly, co budou daný den

dělat. Velmi se mi líbilo využití prostoru v zahradě školy. Pro děti to byla také zajímavá obměna obvyklých činností ve škole. Také ale nutno dodat, že ve vnitřních prostorech mateřské školy, by tyto techniky akční malby nešlo využít, nebo jen velmi omezeně.

Když aktivita skončila, děti si společně prohlížely výsledné výtvary a popisovaly, co jim který „obraz“ připomíná. Metody byly zvoleny adekvátně. Studentka pracovala velmi dobře s motivací dětí, snažila se děti vést k samostatnému rozhodování.

Aktivita byly vhodné pro menší skupinu dětí, při větším počtu dětí, by musela být zvolena jiná aktivita. Musím dodat, že aktivity byly z organizačního hlediska poněkud složité a pokud by byla ve škole přítomna pouze jedna učitelka, nebyly by realizovatelné. Jelikož je vždy nutné, aby někdo dohlížel na děti, které právě nepracují a hrají si na zahradě.

Celkově mě vzdělávací program na téma Akční malba zaujal.

5.3 Srovnání evaluací

Na základě mé sebereflexe a evaluace od učitelky, která mě ve škole pozorovala při práci jsem zpracovala tabulku, ve které lze přehledně vidět klady a zápory realizovaných aktivit. Do tabulky jsem vypsala podstatné výroky, které jsou uvedeny v mé reflexi i v evaluaci od učitelky, která mě v průběhu realizace činností pozorovala. Vybrala jsem oblasti: volba činností, věková náročnost aktivit, časová náročnost aktivit, komunikace s dětmi, připravenost pomůcek, využitelnost v praxi a adekvátnost zvolených metod.

Tabulka 1 Srovnání evaluace a vlastní reflexe.

Srovnání evaluací				
	Vlastní reflexe		Evaluace učitelky	
	Klady	Zápory	Klady	Zápory
Volba činností	Netradiční aktivity s netradičními pomůckami.		Aktivita je velmi zaujaly.	Z organizačního hlediska poněkud složité.
Věková náročnost aktivit	Aktivita byly věkově přiměřené dětem předškolního věku.	Jedna aktivita byla složitější pro mladší děti.	Činnosti měla zvolené vhodně k věku dětí.	
Časová náročnost aktivit		Aktivita byly poněkud		

		časově náročné.		
Komunikace s dětmi	Komunikace probíhala bez problémů.	Pouze první den byly děti nervózní.		Některé děti se zprvu zdráhaly.
Připravenost pomůcek	Pomůcky jsem si přinesla.		Studentka si přinesla vlastní nástroje a pomůcky k tvorbě.	
Využitelnost aktivit v praxi	Využitelné při větším počtu učitelů.	Některé aktivity byly složité na přípravu a organizaci.		Ve vnitřních prostorech mateřské školy, by tyto techniky akční malby nešlo využít.
Splnění didaktických cílů	Splněno.		Metody byly zvoleny adekvátně.	

Z tabulky lze vyčíst, že ve většině oblastí se s učitelkou shodujeme. Jediná velká nevýhoda aktivit, které byly hodnoceny, je v náročnosti jejich přípravy a také časové náročnosti. Aktivity trvaly poměrně dlouho, což nejspíš v běžném provozu školy nepůjde realizovat úplně stejně, jako jsem je realizovala já. Aktivity by šly upravit a poté použít. Jinak je hodnocení převážně kladné, a na základě toho usuzuji, že aktivity byly úspěšné.

5.4 Doporučení pro praxi

Jako každá výtvarná aktivita, tak i aktivity výše zmíněné, jsou založeny na přímé účasti dítěte. Především v aktivitách, které jsem představila v této práci, je důležité, aby se dítě stalo aktérem v činnosti, kterou provádí, proto je důležité, aby učitel nezasahoval do procesu tvorby více, než je nutné. Za nutnost považuji jeho zásah, kdy je nutné dbát na bezpečnost dětí, nebo malá nápověda z jeho strany, pokud si děti neví rady. Při aktivitách jsem děti nechala, aby si užily proces tvorby, spontánně se vyjádřily a také, aby samy objevovaly to, co každá aktivita skrývala.

Všechny aktivity, které jsem prováděla v mateřské škole jsou poněkud časově náročné, zejména z pohledu organizačního. Jelikož, jak už jsem zmínila, je potřeba dbát na bezpečnost dětí, jsem si je rozdělila na skupiny a pracovala jsem vždy s jednou skupinou.

Poté se děti střídaly. Ostatní mohly sledovat práci jiných skupin nebo si jít hrát na zahradě. Nikoho jsem do činností nenutila, ale děti byly tak zvědavé, že skoro všechny si aktivity chtěly vyzkoušet. Pro zařazení aktivit do běžného provozu školy bych doporučovala jejich alternativy. Buď by učitelky musely přinést dostatečné množství pomůcek, které by k dané aktivitě byly potřeba, nebo za zdaleka lepší variantu považuji to, že by se zvolila organizační forma vzdělávací centra a v jednom centru by byla některá výtvarná aktivita a v jiných centrech by byly aktivity méně náročné na dozor učitelů. Za takových podmínek by byly aktivity nejlépe realizovatelné.

Jako další potřebnou věc bych zmínila připravení pomůcek, které děti budou potřebovat. Zejména u aktivity, kdy se děti střefovaly hracími šipkami do balónků naplněných barvou, bych jednoznačně vybrala takové balonky, které budou lehce naplnitelné barvou. V mém případě jsem koupila balonky moc tvrdé a plnění bylo náročné. Doporučuji balonky předem vyzkoušet, jak budou reagovat při plnění.

Při aktivitách akční malby je potřeba počítat i s tím, že se děti ušpiní. A neušpiní jenom sebe ale i okolí, ve kterém se malba uskutečňuje. Proto si myslím, že je nejlepší tyto aktivity provádět ve venkovních prostorách, kde znečištění barvou není tak závažný problém, jako třeba ve třídě na koberci. Také je důležité o těchto aktivitách předem obeznámit rodiče dětí, aby dětem připravily starší oblečení, u kterého nebude vadit, když se ušpiní. Pokud by někteří rodiče zapomněli, doporučuji mít připravené zástěry, které děti mohou využít.

Následně si myslím, že by bylo vhodné s výtvary dále pracovat. Abstraktní obrazy by šlo využít i pro další výtvarné činnosti, kdy by například děti tuží dokreslovaly nějaké vzory nebo postavy na podklad, který si předtím vytvořily. Nebo z barvených úseků papíru vystřihávat různé předměty, napadá mě třeba barevné listí k podzimní tématice. Dále by tyto výtvary šly využít jako podklad pro přání rodičům k různým příležitostem. Děti by jej doplnily nějakými dalšími obrázky a originální přání by bylo na světě. Je mnoho způsobů, jakými by šly tyto malby dále využít a tím šetřit materiální i finanční zdroje.

Během i po výtvarné aktivitě, jak už výtvarném experimentu nebo výtvarné hře, je důležité o jeho průběhu, pocitech dětí a jejich podnětech, hovořit. Myslím, že při tvorbě není žádný názor špatný a dětem by se měl nechat prostor pro jeho vyjádření. Nejen, že získáte zpětnou vazbu od dětí, jak jim to šlo nebo co se jim líbilo, ale dostanete i návrhy, jak by aktivita šla udělat jinak, jak by se mohl upravit i průběh a s tím následně pracovat. Nebo navázat na činnosti jinými aktivitami, které by rozvíjely poznání, ke kterému děti během nich dospěly.

V průběhu výtvarných experimentů je důležité, aby učitel dětem pokládal otázky, na které děti během jeho průběhu hledají odpovědi. Vhodné je, když si ty otázky děti položí samy, a tak jsou potom více motivované. Ale k tomu, aby na to děti přišly, že si mají samy položit otázku, si myslím, že je potřeba realizovat různé experimenty ve škole častěji.

Aktivita, které jsou v práci zmíněné, bych v praxi určitě nezařazovala dvě v jednom dni. Myslím, že jsou docela náročné a pokud by byly dvě různé aktivity v jeden den, děti by mohly být zmatené a třeba už by si nepamatovaly, co dělaly jako první aktivitu. Doporučila bych během dne, po aktivitě s dětmi o ní hovořit, ptát se na jejich názor a upevnit tak jejich poznání.

6 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřena na výtvarnou činnost dětí v mateřské škole, jejíž podstatou bylo, zdůraznit důležitost abstraktní tvorby, konkrétně akční malby, a explorační činnosti dítěte při výtvarné práci. Tato aktivita dítěte, která je pro předškolní věk typická, by se měla využívat a rozvíjet. Bádání je přirozená vlastnost dítěte, která se promítá v různých oblastech učení. Často děti bádají spontánně, chtějí se dozvědět, jak věci fungují a také si je chtějí samy vyzkoušet. Učitel by měl při výtvarných činnostech dát dětem prostor k bádání, podněcovat tuto činnost otázkami a následně by měl děti vést k diskusi o daném jevu či aktivitě, kterou prováděly.

V teoretické části se práce zabývá dětským výtvarným projevem, akční malbou a také její aplikací do předškolního vzdělávání. V návaznosti na tyto poznatky poté aplikační část bakalářské práce obsahuje osm aktivit, které jsou s nimi spjaté.

Aktivita, které se nacházejí v aplikační části bakalářské práce jsou koncipovány tak, aby podpořily bádání dětí ve výtvarné tvorbě. Celkem aktivit bylo osm a všechny se nesly v duchu akční malby. Inspirovány byly expresionistickým malířem Jacksonem Pollockem, který tuto výtvarnou techniku proslavil. Cílem aktivit bylo dětem představit netradiční techniky akční malby, podpořit děti k bádání a také podporovat jejich výtvarné myšlení. Každá aktivita v sobě nesla několik cílů, které se skrze aplikaci činností v mateřské škole naplňovaly. Motivace při činnostech byla odvozena přímo z dané hry nebo experimentu. Děti se chtěly dozvědět, jak s danými pomůckami a materiály mají zacházet a k tomu dostaly prostor. Měly dostatek času s nimi manipulovat, zkoušet, jak daná pomůcka funguje a mohly vidět, jak se do sebe barvy míchají různými způsoby. V průběhu činností byly dětem kladeny podpůrné otázky, na které hledaly odpověď. Děti při tvorbě projevovaly nadšení a radost, kterou jim aktivita přinášela.

Na závěr praktické části byla provedena vlastní reflexe a evaluace od učitelky, která na činnost dohlížela. Následně je v práci uvedena tabulka srovnání obou reflexe i evaluace. Na základě těchto kritérií bylo vypracováno doporučení pro praxi.

Děti se při činnostech zapojovaly, nadšeně o nich diskutovaly a těšily se na každou další aktivitu. Učitelky také projevíly zájem o netradiční aktivity a někdy si je také chtěly vyzkoušet. Z toho usuzuji, že soubor aktivit byl úspěšný, kladné hodnocení přicházelo jak ze strany dětí, tak i učitelek v mateřské škole.

Zpracovávání této bakalářské práce mi přineslo hodně nových poznatků z oblasti výtvarné výchovy a akční malby. Také jsem se obohatila o důležitou praxi, při které jsem mohla pracovat s dětmi, sama je řídit a motivovat k činnosti. Setkání s dětmi mi přineslo spoustu pozitivních zážitků, které mě utvrdili v tom, že práce učitelky je pro mě ta správná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 1-26.
2. Bečvářová, I. (2015). *Výtvarná dramatika v pedagogické praxi*. Praha: Portál
3. Davido, R. (2008). *Kresba jako nástroj poznání dítěte* (Vyd. 2). Praha: Portál.
4. Dostál, J. (2015). *Badatelsky orientovaná výuka: pojetí, podstata, význam a přínosy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
5. Farey, L. (2018). *Action Painting Movement Overview and Analysis*. The Art Story Contributors. Dostupné z https://www.theartstory.org/movement/actionpainting/history-andconcepts/?fbclid=IwAR3AsJXPQTn6qUTIMd3y4fh6DyALVZEUCWIKcoiequ6p-ikAeflYIZ_Wus0
6. Grygar, M. (2006). *Trvání a proměny: dvanáct kapitol o umění a dějinách*. 1. vyd. Praha: Torst.
7. Hazuková, H. (2011). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání* (Dotisk 1. vyd). Praha: Raabe.
8. Hellstein, V. (2014). The Cage-iness of Abstract Expressionism. *American Art*, 28(1), 56-77. <https://doi.org/10.1086/676628>
9. Kalhous, Z., & Obst, O. (2009). *Školní didaktika* (Vyd. 2). Praha: Portál.
10. Majerčíková, J., Wiegerová, A., Gavora, P., & Navrátilová, H. (2020). *Vzdělávání založené na bádání dětí v podmínkách mateřských škol: badatelsky orientované vzdělávání pro děti generace Alfa*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií.
11. McClure, M., Tarr, P., Thompson, C. M., & Eckhoff, A. (2017). Defining Quality in Visual Art Education for Young Children: Building on the Position Statement of the Early Childhood Art Educators. *Arts Education Policy Review*, 118(3), 154–163.
12. Morganová, P. (2009). *Akční umění*. Olomouc: Nakladatelství J. Vacl.

13. MŠMT (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. Dostupné z <https://www.msmt.cz/file/45304/>
14. Opravilová, E., & Gebhartová, V. (2011). *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol* (Vyd. 2). Praha: Portál.
15. Read, H. E. (1967). *Výchova uměním*. Praha: Odeon.
16. Roeselová, V. (2004). *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah.
17. Rochovská, I., & Krupová, D. (2016). *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Praha: Portál.
18. Sampurno, M. B. T. (2017). *Learning through children's paintings*. Proceeding of 2nd International Conference of Arts Language And Culture, 405–413.
19. Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.
20. Slavíková, V., Hazuková, H., & Slavík, J. (2010). *Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky* (2., upravené vydání). Úvaly: Albra (redakce SPL-Práce).
21. Stadlerová, H. (2011). *Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.
22. Stehlíková Babyrádová, H. (2014). *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
23. Svobodová, M. (1998). *Výtvarná výchova v předškolním věku*. Havlíčkův Brod: Tobíáš.
24. Syslová, Z., Burkovičová, R., Kropáčková, J., Šilhánová, K., & Štěpánková, L. (2019). *Didaktika mateřské školy*. Praha: Wolters Kluwer.
25. Šobánková, P. (2006). *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
26. Twigg, D., & Garvis, S. (2010). Exploring art in early childhood education. *The International Journal of the Arts in Society: Annual Review*, 5, 193-204. <https://doi.org/10.18848/1833-1866/CGP/v05i02/35830>

-
27. Vondrová, P. (2001). *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let*. Praha: Portál.
  28. Vondrová, P. (2005). Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání [Online]. In *Metodický portál RVP.CZ*. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovemvzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html/>
  29. Zimmer, R. (2012). *Handbuch Psychomotorik: Theorie und Praxis der psychomotorischen Förderung*. Freiburg: Herder.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ Mateřská škola.

Např. Například.

Atd. A tak dále.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Dripping ukázka	31
Obrázek 2 Dripping průběh	31
Obrázek 3 Dripping diskuse	32
Obrázek 4 Sypání barev.....	34
Obrázek 5 Obraz bez vody	34
Obrázek 6 Reakce barvy na vodu.....	35
Obrázek 7 Kyblíky s dírami.....	37
Obrázek 8 Ukázka hotového výtvoru.....	38
Obrázek 9 Pohyb s kyblíkem.....	38
Obrázek 10 Nabírání barev	41
Obrázek 11 Stříkání barvy na papír.....	41
Obrázek 12 Hotová malba	42
Obrázek 13 Ježdění auty.....	45
Obrázek 14 Nalévání barev.....	45
Obrázek 15 Hotový výtvor	46
Obrázek 16 Ježdění auty.....	46
Obrázek 17 Balónky na podkladu.....	48
Obrázek 18 Letící šipky.....	49
Obrázek 19 Hotová malba	49
Obrázek 20 Barvy na papíru	52
Obrázek 21 Spolupráce při tvorbě.....	53
Obrázek 22 Hotová malba	53
Obrázek 23 Výběr nástroje	56
Obrázek 24 Hotová malba	57
Obrázek 25 Slash painting.....	57

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Srovnání evaluace a vlastní reflexe.	61
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Souhlas s použitím fotografií

Příloha P 2: Evaluace učitelkou

PŘÍLOHA P 2: EVALUACE UČITELKOU

Studentka Nikola Miškaříková absolvovala praktickou část své bakalářské práce v průběhu letních prázdnin 2020. Jednalo se o prázdninový provoz a o třídu věkově smíšenou, kdy počty dětí klesaly a stoupaly v závislosti na potřebách rodičů i počasí. Proto bylo pro studentku složitější plánování aktivit. Nejvíce dětí bylo 26 a nejméně 11. S rodiči jsme se dohodli, aby dětem přinesli starší oblečení, u kterého nevadí, že se při činnostech ušpiní. I přesto studentka přinesla náhradní zástěry, kdyby rodiče na starší oblečení zapomněli. Studentka si také obstarala souhlasy rodičů o účasti dětí na aktivitách, a o pořizování fotografií. Také si přinesla vlastní nástroje a pomůcky k tvorbě, barvy jsme jí poskytli my jako škola.

První den se s dětmi seznámila v kruhu. Některé děti se zprvu zdráhaly, ale po několika minutách stud opadl a děti bez zábran komunikovaly. Studentka děti do jednotlivých činností nenutila, kdo nepracoval, tak se mohl dívat nebo si hrát na zahradě. Ale většina dětí byla zvědavá a pomáhala i s přípravami.

Do činností jsem studentce nezasahovala, dbala jsem na bezpečnost dětí a pořizovala fotografie. Děti pracovaly dle daných instrukcí, pokud nevěděly, jak pracovat, studentka jim vše vysvětlila a pokud bylo potřeba i názorně předvedla. Panovala zde velice příjemná atmosféra. Dětem se tvoření maleb velice líbilo. Aktivita je velmi zaujala. Činnosti měla zvolené vhodně k věku dětí. Menším dětem bylo potřeba trochu dopomáhat při některých technikách. Těm pomáhaly většinou děti starší a v nejzazším případě zasáhla studentka. To vnímám jako pozitivum, že nechala děti pracovat samostatně, a tak si mohly děti navzájem pomáhat.

Nejvíce času zabrala příprava daných činností. Studentka měla vždy pomůcky vhodně připravené. Zvolené činnosti vedly k seznámení dětí s různými technikami akční malby. Studentce se podařilo dětem dobře motivovat a už při příchodu se ptaly, co budou daný den dělat. Velmi se mi líbilo využití prostoru v zahradě školy. Pro děti to byla také zajímavá obměna obvyklých činností ve škole. Také ale nutno dodat, že ve vnitřních prostorech mateřské školy, by tyto techniky akční malby nešlo využít, nebo jen velmi omezeně.

Když aktivita skončila, děti si společně prohlížely výsledné výtvary a popisovaly, co jim který „obraz“ připomíná. Metody byly zvoleny adekvátně. Studentka pracovala velmi dobře s motivací dětí, snažila se děti vést k samostatnému rozhodování.

Aktivity byly vhodné pro menší skupinu dětí, při větším počtu dětí, by musela být zvolena jiná aktivita. Musím dodat, že aktivity byly z organizačního hlediska poněkud složité a pokud by byla ve škole přítomna pouze jedna učitelka, nebyly by realizovatelné. Jelikož je vždy nutné, aby někdo dohlížel na děti, které právě nepracují a hrají si na zahradě.

Celkově mě vzdělávací program na téma Akční malba zaujal.